Ўзбекистон — келажаги буюк давлат

ХАЛҚ СЎЗИ

1991 йил 1 январдан чиқа бошлаган

1998 йил 5 май сешанба

Сотувда эркин нархда № 90 (1871)

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ МАЖЛИСИ ВА ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ВАЗИРЛАР МАҲКАМАСИНИНГ ГАЗЕТАСИ

ИҚТИСОДИЁТ ЯНГИЛИКЛАРИ

"ЎзДЭУавто" АВТОМОБИЛЛАРИ УЧУН ПОДШИПНИКЛАР

Андижон вилоятининг Жалолқудуқ туманидаги "Подшипник" акционерлик жамияти меҳнат жамоаси ташаббуси билан Ўзбекистон-Россия "Топаз" қўшма корхонаси барпо этилди. Янги корхона электродвигатель ва қишлоқ хўжалик техникаси учун ёпиқ подшипниклар ишлаб чиқаради.

"Топаз" қўшма корхонаси ўзининг дастлабки маҳсулотини шу йилнинг иккинчи ярмида бера бошлайди. Республика истеъмол бозори ўрганиб чиқилгач, қўшма корхона муассислари махсус ишлаб чиқариш майдони барпо этишга қарор қилдилар. Етказиб берилган дастлабки эҳтиёт қисмлар "ЎзДЭУавто" заводи мутахассислари томонидан ижобий баҳоланди.

Янги қўшма корхона туман маркази — Охунбобоев шаҳрида истиқомат қилувчи юз кишини иш билан таъминлайди.

К.НИЗОМОВ.

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ПРЕЗИДЕНТИ ИСЛОМ КАРИМОВНИНГ ОЛИЙ МАЖЛИС XI СЕССИЯСИДА СЎЗЛАГАН НУТҚИ

ҚОНУНЛАРИМИЗ ДЕҲҚОН МАНФААТИГА ХИЗМАТ ҚИЛСИН

Ҳурматли халқ ноиблари!

Аввало мана шу фурсатдан фойдаланиб, ҳозир қабул қилинган қонунларнинг шундай катта ҳурмат, катта қизиқиш билан муҳокама қилинганидан мамнуният изҳор этмоқчиман. Чунки шу қонунларнинг моҳиятига ҳар томонлама етиб бориб, сиз депутатларнинг ва сиз орқали жамоатчилигимиз, айниқса қишлоқ жойларда яшаётган одамларнинг бу масалага муносабатини инобатга олсак, уларнинг ўз вақтида қабул қилинганини яна бир бор таъкидлаш зарур.

Мен бу ҳолни мазкур ҳужжатларнинг ҳаётимизни ўзгартиришда, керак бўлса, тақдиримизни ҳал қиладиган масалаларни ечишда жуда катта аҳамиятга эгалигининг яна бир яққол тасдиғи деб биламан. Шу ўринда бир нарсага эътибор бердим. Бу тўртта қонунни, яъни Ер кодексини, Қишлоқ хўжалиги ширкати, Фермер хўжалиги, Деҳқон хўжалиги тўғрисидаги қонунларни қабул қилаётганда биронта депутат қарши овоз бергани йўқ. Бу ҳам мен ҳозиргина айтган гапнинг далили. Сизлар ҳам шу масалаларни жойларда муҳокама қилаётганда, уларнинг бугунги ҳаётимиздаги аҳамиятини чуқур англаб, мана шу қарорларни ўз вақтида қабул қилаётганимизни яхши ҳис этганингизнинг далолати десак, хато бўлмайди.

Умуман айтганда, бу қарорлар т ў р т т а м у ҳ и м м а с а л а н и е ч а д и.

Б и р и н ч и м а с а л а - бу қишлоқ хўжалигида мулк масаласидир.

И к к и н ч и м а с а л а - деҳқонларнинг, қишлоқ хўжалигида ишловчиларнинг мулкка эгалик ҳиссини шакллантириш, мустаҳкамлаш масаласи.

У ч и н ч и м а с а л а - бу қонунлар орқали қишлоқ жойларда, керак бўлса, бутун иқтисодимизда бу борадаги ишларни мутлақо янги асосда ташкил этиш, бугун замон талаб қилаётган услубларга ўтишдир.

Т ў р т и н ч и, э н г м у ҳ и м м а с а л а, мен алоҳида урғу бериб айтмоқчиманки, бу қонунлар Ўзбекистонда янги синф, янги тоифа — мулк эгалари пайдо бўлишига мустаҳкам ҳуқуқий асос бўлади.

Ана шу масалаларнинг ҳаётимиздаги аҳамиятини англасак, ўйлайманки, биз жуда катта иш қилган бўламиз. Лекин ҳозирча қилган ишимиз — бу борада қилиниши зарур бўлган ишларнинг фақаттина 50 фоизидир.

Яна такрор айтаман, бу ишнинг ярми, холос. Бунда мен нимани назарда тутяпман? Кимки, мана, қонунларни қабул қилдик, эртага қишлоқ хўжалик соҳасида мутлақо бошқача ҳаёт бошланади, эртага ўз-ўзидан ишимиз бошқача ташкил қилинади, қишлоқ хўжалик ишлаб чиқаришида бошқача услуб ишлатилади, деб ўйласа, бу жуда катта хато бўлади. Агарки қонунларда кўзда тутилган мақсадларга эришмоқчи бўлсак, авваламбор ташкилий ишларни — бу қонунларни ҳаётга татбиқ этиш ишларини қатъият билан амалга оширишимиз керак. Агар эртага, бу бизнинг тажрибамизда бор, тарихимизда бор, мана энди қонун қабул қилинди, деб кампаниячиликни бошласак, вилоятларда, туманларда кечаги колхозларни тезлик билан ширкат хўжалигига айлантириш, тузиш масаласида мусобақага ўтиб кетсак, бу ҳозир қабул қилинган қарорларни бутунлай обрўсизлантирадиган қадам бўлади.

Такрор айтаман: агар биз шошилиб, пала-партиш иш тутиб, масаланинг у ёқбу ёғини чуқур ўйламасдан, етарли шароит ташкил қилмасдан, ташкилий масалаларни ечмасдан ширкат хўжаликларини тузишга ўтсак, мен яна бир бор сизларга қарата, сиз орқали бутун халқимизга, деҳқонларимизга қарата айтмоқчиман, бу мутлақо нотўғри, аҳмоқона иш бўлади. Фикримча, мана шу масалаларни ечиш учун баъзи бир муҳим шартларга эътибор бериш керак. Бу шартлар нимадан иборат?

Биринчи шарт шундан иборатки, мана шу қонун лойиҳалари умумхалқ муҳокамасига қўйилганда, жойлардан жуда кўп хатлар, тавсиялар, одамлар ўз муносабатини билдирган изоҳлар, маърузачи таъкидлаганидек, уч мингдан ортиқ таклиф тушди. Шу масала телевидениеда муҳокама қилинаётганда мен шунга эътибор бердимки, жойлардан деҳқонлар қўнғироқ қилиб шу масалаларга қизиқиш билдирди. Баъзи бир моддаларни тушуниш, англаш бўйича турли саволлар беришди. Бу ҳам одамларнинг шу қарорларни кутганини билдиради. Демак, агар биз мана шу қонунларни амалга оширмоқчи бўлсак, самарасини кўрмоқчи бўлсак, **жойларда уларни тарғибот қилиш ишларини яхши йўлга қўйишимиз лозим**. Авваламбор, муҳим қонун бўлмиш "Ер кодекси"ни, нафақат деҳқонлар, мана шу ерга алоқаси бўлган амалдорлар, балки мана шу масалани ечадиган барча мутахассисларга мазкур қонунларнинг асосий талабларини, моҳиятини етказишимиз керак. Токи бу қонунлар бизга нима беради, деган масала ҳар бир одамнинг онгига етиб борсин.

Иккинчи шарт шундан иборатки, ишни шу қонунлар асосида ташкил қилмоқчи бўлсак, жойларда ишлайдиган, маҳсулот етказиб берадиган, қадоқ қўллари билан бизларни боқадиган деҳқон қонунни жорий этишда албатта қатнашиши, ўз фикрини билдириши керак. Тепадан туриб кўрсатма бериш билан иш битмайди. Хўжалик тақдирини фақат раҳбарлар, бригадирлар, звено бошлиқлари, мутахассисларни тўплаб, тор даврада ҳал этсак, қарор қабул қилсак, қишлоқ хўжалиги соҳасидаги ислоҳотларимизни бутунлай йўққа чиқарган бўламиз.

Яна такрорлайман: **ислоҳот жараёнида оддий деҳқон албатта қатнашиши, масалалар моҳиятини чуқур англаб, бу тадбирлар эртага унинг ҳаётига, оиласи, хонадонига нима беришини аниқ билиши шарт. Мулк шаклини ўзгартириш мусобақага айланмаслиги керак.**

Яна бир муҳим масала. Ер ҳажми, сифати, нуфузи, шароити турлича бўлган вилоятларда ягона мезон билан ёндошсак, қош қўяман деб кўз чиқармаймизми?! Пайчиларга дивиденд бермоқчи бўляпмиз. Эрта ширкат хўжалигига айланадиган жамоа хўжалиги бойлигини қандай аниқлаймиз? Хўжаликнинг асосий бойлиги нима? Ер ва ерга ишлов берадиган ускуналар, тракторлар, бошқа техника турлари, иморатлар ва шунга ўхшаган қурилишлар. Амортизацияга қараб техника баҳосини белгилаш мумкиндир, лекин ернинг баҳосини қандай аниқлаймиз? Андижонда ер қанча туради-ю, Сурхон ва Қашқадарё воҳасида қанча? Нафақат ер баҳоси, нафақат ер унумдорлиги, ер бонитети, балки бу ёқда одамлар нечоғли зич яшаётганини ҳисобга олган ҳолда, одамларга ер бўлиб беришда қандай меъёрларга амал қилиш керак? Буни алоҳида инобатга олмасдан қонунни ҳаётга татбиқ қилиб бўлмайди, деб ўйлайман.

Ер кодексини қабул қилдик, ер кадастрини эртага тасдиқлаймиз. Лекин бу қонунларда кўрсатилган, белгиланган талаб ва шартларнинг бажарилишини ким назорат қилади? Ер кадастри устидан назорат қилувчи, унинг талабларини амалга оширувчи, сўраб-суриштирувчи, пайдо бўлаётган масалаларни холисона ҳал қилувчи, жамоатчилигимиз эътиборини шунга жалб қилувчи масъулиятли махсус бир ташкилот — қўмита керак. Яъни, ер умумий бойлигимиз экан, умумий бойлик устидан назорат қилувчи орган керак.

Деҳқон хўжаликлари тўғрисида алоҳида тўхталмоқчиман. Деҳқон хўжалиги нима асосда, қандай заминда пайдо бўляпти? Авваламбор, томорқалар заминида. Бу масала бўйича ҳозир қабул қилган қонунимизда деҳқон хўжаликлари бўйича янги имтиёзлар белгилаб берилган. Лекин бу имтиёз ва имкониятларни амалга оширишда ҳар бир вилоят, ҳар бир туманда керакли шарт-шароит борми-йўқми, буни ҳам тўғри тушуниб ҳал қилишимиз керак.

Бу масалани ечишда ҳамма жойда авваламбор адолат бўлиши керак. Ер ажратишда бир деҳқон хўжалигига 35 сотих, биттасига, айтайлик, 15 сотих бериш ва учинчисига ҳеч нарса бермаслик - бу адолатни бузиш дегани. Эртага норозилик келтириб чиқарадиган қарор ва тадбирлар бизга керак эмас. Шу сабабли бу масалаларни ҳар томонлама, пухта ўйлаб кўришимиз керак.

Деҳқон хўжалигининг асосий мақсади, манфаати, аҳамияти шундан иборатки, деҳқон хўжалиги эртага маҳсулот — товар чиқарадиган бўлса, яъни ўз маҳсулотини бозорга олиб чиқадиган бўлса, шу масалада давлатнинг юкини енгил қилади. Деҳқон хўжалиги ўзини-ўзи боққан тақдирда ҳам бундай хўжаликларнинг афзаллигини қадрлашимиз ва қўллашимиз даркор. Шу билан бирга, бугун деҳқон хўжалигини қонунлаштириб, эртага унинг эгаси нафақа олиши, пенсия олиши учун имконият яратяпмиз. Шу тадбир, йўллар билан ишсизликнинг олдини оляпмиз. Буни ҳам тарғибот қилишимиз, халқимизга тушунтиришимиз керак.

(Давоми 2-бетда)

ПРЕЗИДЕНТ ҲУЗУРИДА ҚАБУЛ

4 май куни Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримов АҚШнинг "Сикорски Эйркрафт" компанияси президенти ва ижрочи директори Южин Бакли ҳамда "Юнайтед Текноложиз" корпорациясининг халқаро масалалар бўйича катта вице-президенти Рут Ҳаркинни қабул қилди.

"Юнайтед Текноложиз" АҚШнинг етакчи саноат корпорацияларидан биридир. Унинг таркибига "Сикорски Эйркрафт", "Партт энд Уитни", "Отис", "Карьер", "Гамелтон стандарт", "ЮТ Автомотив" каби йирик компаниялар киради. "Сикорски Эйркрафт" эса савдо-сотиқ, саноат ҳамда замонавий вертолётлар ишлаб чиқариш соҳалари бўйича жаҳонда етакчи ўринда туради.

— Биз "Сикорски Эйркрафт" компаниясининг салоҳиятини яхши биламиз,— деди Президент.— 1996 йили АҚШга сафаримиз чоғида бу компания фаолияти билан яқиндан танишган эдик. Ўйлайманки, мазкур ташриф "Сикорски Эйркрафт"ни яна ҳам яқинроқ билиш учун имкон беради.

Суҳбат чоғида Ўзбекистондаги турдош корхоналар билан Америка компаниялари ўртасидаги ҳамкорлик алоқаларини янада кенгайтириш билан боғлиқ, шунингдек, томонларни қизиқтирган бошқа масалалар юзасидан фикр алмашилди.

Қабул маросимида Президентнинг Давлат маслаҳатчиси У.Исмоилов, ташқи иқтисодий алоқалар вазири Э.Ғаниев иштирок этди.

Қабул маросимида АҚШнинг Ўзбекистондаги Фавқулодда ва Мухтор элчиси Ж.Пресел ҳозир бўлди.

(ЎзА)

СУРАТДА: қабул пайти. А. ТЎРАЕВ олган сурат.

ВАЗИРЛАР МАҲКАМАСИДА УЧРАШУВ

АҚШнинг "Сикорски эйркрафт" компанияси президенти ва ижрочи директори Южин Бакли ҳамда "Юнайтед Текноложиз" корпорациясининг халқаро масалалар бўйича катта вице-президенти Рут Ҳаркин Ўзбекистон Бош вазири Ўткир Султонов билан учрашди.

Мулоқот чоғида Ўзбекистон корхоналари билан "Юнайтед Текноложиз" корпорацияси, хусусан, "Сидорски эйркрафт" компанияси ўртасида авиация техникаси борасидаги ҳамкорлик алоқаларини кенгайтириш бўйича фикр алмашилди.

Учрашувда ташқи иқтисодий алоқалар вазири Э. Ғаниев, "Ўзбекистон ҳаво йўллари" Миллий авиакомпанияси бош директори вазифасини бажарувчи А. Рўзматов иштирок этди.

ТАШҚИ ИШЛАР ВАЗИРЛИГИДА

Мамлакатимизда меҳмон бўлиб турган Ҳиндистон ташқи ишлар вазирининг ўринбосари Нарешвар Даял бошчилигидаги делегация аъзолари ташқи ишлар вазири А.Комилов билан учрашди.

Учрашувда Ўзбекистон ва Ҳиндистон ўртасидаги дўстона муносабатларнинг янада равнақ топишида ташқи сиёсат маҳкамалари ҳамкорлиги муҳим ўрин тутиши қайд этилди. Мулоқот чоғида икки мамлакат ўртасидаги ҳамкорлик алоқаларини ривожлантириш билан боғлиқ масалалар юзасидан фикр алмашилди.

Ҳиндистон ташқи ишлар вазирининг ўринбосари Нарешвар Даял бошчилигидаги делегация аъзолари Алишер Навоий номидаги давлат кутубхонасида ташкил этилган ҳинд фотокўргазмасининг очилиш маросимида ҳам қатнашдилар.

Тадбирларда Ҳиндистоннинг Ўзбекистондаги Фавқулодда ва Мухтор элчиси Мелкулангара Кумаран Бхадракумар иштирок этди.

"УСТОЗ": ДАСТЛАБКИ ҚАДАМЛАР

Ташқи ишлар вазирлигининг Қабуллар уйида "Устоз" республика жамғармаси фаолиятига бағишланган брифинг бўлиб ўтди. Унда хорижий мамлакатларнинг Ўзбекистондаги ваколатхоналари раҳбарлари, илм-фан намояндалари, жамғарма фаоллари ва оммавий ахборот воситалари вакиллари иштирок этди.

Брифингни ташқи ишлар вазири А. Комилов бошқарди.

Тадбирда "Устоз" бошқаруви раиси С. Ғуломов жамғарма ташкил этилганидан буён ўтган қисқа давр мобайнида амалга оширилган ишлар, келгусидаги режалар ҳақида сўзлади.

Ўзбекистон раҳбарияти миллий кадрларни тайёрлаш масаласига алоҳида эътибор қаратиб келаётир. Зеро, мустақил давлатнинг келажаги биринчи навбатда ёшларга, уларнинг қай даражада билим олиши, малака эгаллашига боғлиқ. Шу маънода Таълим тўғрисидаги қонун ҳамда кадрлар тайёрлаш Миллий дастурининг қабул қилингани буюк келажак йўлидаги хайрли ишлардан бири бўлди. Ўтган йилнинг декабрь ойида эса, мазкур дастурнинг амалга ошишига кўмаклашиш мақсадида, Президент Ислом Каримов ташаббуси билан "Устоз" республика жамғармаси ташкил топди. Унинг асосий мақсадлари сирасига таълим соҳасида ривожланган давлатлар тажрибасини ҳамда янги педагогик технологияларни ўзлаштиришни қўллаб-қувватлаш, чет элда тажриба орттириш, малака ошириш, қайта тайёрлов курсларини ўташни ташкил этиш сингари муҳим тадбирлар киради. Жамғарма чет элдаги таълим марказларига юбориш учун педагог кадрлар кўригини ташкил этиш билан шуғулланади, таълим тизимини ахборот билан таъминлайди, ишга чет эллик мутахассисларни жалб қилади.

Гарчи, ташкил этилганига кўп бўлмаган эса-да, "Устоз" амалга оширган ишлар кўзга кўриниб қолди. Ҳозирги кунда унинг қирққа яқин ҳомийси бор. Улар орасида давлат ва жамоат ташкилотлари, қўшма корхоналар алоҳида ўрин тутади. АҚШ, Германия, Малайзия, Жанубий Корея сингари қатор давлатлардаги илм масканлари билан алоқа ўрнатилган. Жамғарма март ойида таълим тизимини такомиллаштириш, бу борада ривожланган давлатлар тажрибасидан фойдаланиш мавзуига бағишланган семинар ўтказди. 10 апрелдан эса, ташкилотнинг вилоятлардаги бўлимларида кўрик танловлар бошланди. 850 дан ортиқ грант таълим соҳасида фидойилик кўрсатган, ўз касби ва маҳоратини намоён этган малакали мутахассисларга тақдим этилади. Бундан ташқари, жамғарма ташаббуси билан шу ой охирида 40 нафар мутахассис қайта тайёрлаш курсларини ўташ ва хориж тажрибасини ўзлаштириш учун чет элларга юборилади.

Брифингда Президентнинг Давлат маслаҳатчиси Т.Рисқиев, Бош вазир ўринбосари А.Азизхўжаев сўзга чиқди.

ФАРМОН ВА ИЖРО

Юртимиздаги деҳқон аҳли шукрона айтиб, астойдил меҳнат қилаётганига барчамиз гувоҳ бўлиб турибмиз. Шубҳасиз, бу меҳнат янада самарали бўлишидан ҳар биримиз манфаатдормиз. Ғалла майдонлари ҳам, гектарлар ҳосилдорлиги ҳам кўпайиб, ошиб бораверишига ишонамиз. Чунки, бир вақтлар деярли унутилаёзган ғаллачилик мактаби қайта тикланди, бир қатор жойларда дончиликнинг ўз усул ва анъаналари яратилди. Демак, йилдан йилга ризқ кўпаяди, халқимиз фаровонлиги ошиб боради. Булар ҳар қанча таҳсинга лойиқ.

ЖАРИМАСИ ЭМАС, ДОНИ ЗАРУР

Бироқ, мен нима ғамда-ю, сен нима ғамда, деган таъна сўзлари қилмишига мос келаётган инсонлар ҳам орамизда борлигидан баъзан лабингни тишлаб қоларкансан киши. Бундайлар ғалла нобуд бўлса, юртимизга зиёнку дея ўйлаб кўришмаётгани жуда ачинарли ҳол.

Мана масалан, I-«Боёвут» ширкатлар уюшмасининг 8-бўлимидан Анорбой Хўжақовнинг 6 бош қорамоли қўшни «Ғаллакор» ёпиқ турдаги ҳиссадорлик жамиятининг Т. Мусурмонқулов бошлиқ бригаданинг ғўза қатор орасига экилган ғалласини еб, 20 сотихдаги майсаларни пайҳон қилиб юборган. Юқоридаги аҳволни кўриб, бошқа мол эгалари «ие, Анорбойнинг шунча моли бемалол юрганида бизнинг икки-учта мол далага сиғмайдими», дейишганми, ишқилиб, уюшманинг шу бўлимидаги Жонтўра Бердиқуловнинг уч бош, Ҳасан Элмуродовнинг икки бош, Иброҳим Бердиқуловнинг уч бош қорамоллари «Ғаллакор»нинг ғаллазоридан қўноқ топишган.

«Ғаллакор»нинг ғалласини моллар фақат четдан келиб ебди, дейиш инсофдан бўлмас. «Ғаллакор»лик Ислом Усмонов ва Хоримбой Мирзақуловлар ҳам жами 6 бош қорамолларини далага қаровсиз ҳайдаб юборишган.

Энг кўп ноинсофлик ҳолатлари I - «Боёвут» ширкатлар уюшмасида қайд этилган. Агар қўшнилар экинини молга шунчалик пайҳон қилдириб қўйишган бўлса, ўзларида аҳвол қандай экан, деб ўйларсиз. Аҳвол жуда ваҳима қиладиган даражада. Туман судига йил давомида ғалла майдонининг пайҳон қилиниши ҳолати бўйича 37 маъмурий иш келиб тушган ва 49 нафар шахсга нисбатан жазо тайинланган бўлса, шулардан салкам ярми I-«Боёвут»дан. Ушбу хўжаликдаги Ориф Зокиров, Йўлчи Турдибоев, Баҳриддин Умматов, Гулнора Жумабоева, Ибодат Жонзоқова, Жумабой Сатторов, Шавкат Мирзакаримов ва бошқаларнинг моллари қаровсизлик оқибатида ғаллани еб, босиб пайҳон қилган.

Масъулиятсизлик бобида I-«Боёвут»ликларга дарс берадиганлар У. Юсупов номли ширкатлар уюшмасидаям топилиб қолди. Уюшмадаги Баҳодир Раҳмонқулов, Валерий Тожиев, Рустам Сувонов, Ҳайдар Ярашевлар молларининг «қилмиши» учун ўзлари жавоб беришларига тўғри келди.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг «Экинларни пайҳон қилишга қарши курашни кучайтириш тўғрисида»ги Фармони эълон қилингандан буён уч йилдан кўпроқ вақт ўтди. Ўтган давр ҳуқуқ-тартибот идоралари Фармоннинг моҳият-мақсадини аҳоли ўртасида кенг тушунтириш ва ижросини таъминлаш бўйича тинимсиз иш олиб боришмоқда. Бу ўз самарасини бераяпти. Бироқ шарт-шароитни билатуриб, ундан кўз юмиб ўтишга ҳаракат қилаётганлар ҳам учраётгани афсусланарли ҳолдир.

Ҳаммамиз яхши биламизки, бундан саккиз-ўн йил аввал далалар кеч куздан баҳоргача бўш ётарди. Чала шудгорланган ёки шудгорланмаган ғўзапояли майдонлар, бедапоялар, ариқ-зовур бўйларида мол-қўйлар олти ой қаровсиз юриши мумкин эди. Энди экин майдонларининг анча қисмида кузги буғдой майсалари ўсаяпти. Бу биринчи йил эмас, ахир етти-саккиз йилдан буён такрорланаяпти. Демак, шахсий чорва эгалари ҳам аллақачон ношудликни ёш болаларига тўнкаб баҳона излашдан уялишлари керак. Яна бир фикрни тўғри англаб олишлари зурурки, элюртга бундайларнинг жаримаси эмас, бўлиқ кўчатли ғаллазорлар, бошоқлари тўлиқ дон, демак тўкин ризқ-рўз зарур. Бизнинг ниятимиз ушбу мақсад йўлида барча баробар жон куйдириб яшашига эришишдир.

Ҳусанбой МУЛЛАЖОНОВ,
Сирдарё вилояти, Боёвут туман суди раиси.

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ПРЕЗИДЕНТИ ИСЛОМ КАРИМОВНИНГ ОЛИЙ МАЖЛИС XI СЕССИЯСИДА СЎЗЛАГАН НУТҚИ

(Давоми. Боши 1-бетда)

Шундай қилишимиз керакки, келажаги йўқ, самара бермайдиган, инқирозга дуч бўлган колхозларни тарқатиб юбориб, ерни одамларга бўлиб беришимиз керак. Хўжалик юритишнинг мана шу услубига ҳам йўл очиб берайлик. Барака топкур, ишсиз юрибсанми, мана сенга томорқа, мана сенга қонун. Қонун асосида томорқа олдингми, деҳқон хўжалигини ташкил қил, бориб рўйхатдан ўт, имтиёзлардан фойдалан. Қолгани ўзингга боғлиқ: ўзингни боқ, оилангни боқ, бўйдоқ бўлсанг турмуш қур, фарзанд кўр, даврингни сур, бахтингни кўр. Такрор айтаман: давлат фақат имконият туғдириб беради, у ёғи ўзингга боғлиқ, ўзингга ҳавола. Шундан кейин ҳам ишинг юришмаса, ўзингдан ўпкала!

Хуллас, биз одамларни ҳаракатга келтиришнинг барча йўлларини ўйлаб кўришимиз керак. Шундай хўжаликлар борки, у ерда, айтайлик, юзта текинхўр маош олиб ётибди, раис ҳам амалдор, қоровул ҳам амалдор. Чунки маош олади! Ер самара бермаяпти, лекин амалдорларни боқяпмиз. Шунақа хўжаликларнинг ерларини бўлиб берсак, бунга қонун дастак бўлса, йўл очилса, барча имтиёзларни ташкил қилинса, меҳнатга иштиёқманд одамларнинг эртага яна қандай армони бўлиши мумкин?!

Гапимни якунлаб, такрор айтмоқчиман: деҳқон хўжалиги тўғрисидаги қонунни қабул қилишимиз бу — фақат биринчи қадам, холос. Мазкур қонун мазмун-моҳиятига кўра серқирра бўлиб, жойларда — ҳар бир туман, ҳар бир вилоятда изчил амалга ошсагина, мақсадимизга эришамиз.

Яна бир бор таъкидлаш лозимки, муҳокама этилаётган қонунлар ҳаётимизнинг умумий қоидалари, умумий чегара-чизиқларини ўзида мужассам этган. Бу қонунлар асосида яна янги қонунлар, фармон ва қарорлар қабул қилишимиз керак. Катта ҳуқуқлар бердик, энди жойларда ҳокимлар ташаббус кўрсатишсин. Агар ҳоким ўзини вилоятнинг ҳақиқий эгаси қилиб кўрсатса, мен шу вилоятнинг эгасиман, деса, ёмонми! Мен бунга қарши эмасман. Бу яхши аломат. Эга дегани, шу туман, шу вилоят учун, керак бўлса, жонимни фидо қиламан дегани. Йўлимизга тўғаноқ бўлаётган тўртбешта муттаҳамнинг ёқасидан олишга тайёрман, дегани.

Сизга ишонган, сизга инонган одамларни ҳимоя қилишга ўрганинглар. Ҳамма ишни ўз ҳолига ташлаб қўйиш ҳеч қачон яхшиликка олиб келмайди. Фидойи эмассизлар, раҳбар деганни мен фақат фидойи деб биламан, халқ ичига боринглар, унинг оғирини енгил қилинглар. Қўрқманглар, қийналиб қолсаларинг, ёнларингда мен борман. Мен сиз томондаман.

Кеча Москвада Ҳамдўстлик Давлатларининг кенгаши бўлди. Кенгашда талай масалаларни баҳоликудрат ечишга уриндик. Қандай масалалар кўрилгани, нимага эришганимиз, умуман, Ҳамдўстлик давлатлари, бизга қўшни давлатлар, собиқ Иттифоқ минтақасида жойлашган халқлар билан муносабатларимиз ҳақида телевидение орқали батафсил ҳисобот беришга ҳаракат қилдим. Лекин бугун сизлар билан юзма-юз бўлиб, дийдор кўришиб, рўй-рост айтмоқчиман: асосий хулоса шуки, кенгашда катта-катта ҳужжатлар қабул қилинмаган бўлса ҳам, кўрилган масалалар бўйича қабул қилинган барча қарорлар биз танлаган йўлнинг тўғрилигини исботлади.

1991 йилдан бошлаб, мустақилликка эришганимиздан кейин иқтисод, сиёсат соҳасидаги энг маъқул йўлни, керак бўлса, сиёсатни ўтказдик, десак, муболаға бўлмайди. Нега деганда, бир вақтлар собиқ Иттифоқнинг давлат раҳбарлари орасида мустақиллик истиқболига ишонмаганлар кам эмасди. Афсуски, бундайлар ҳали ҳам бор. Лекин вақт ўтяпти, мустақиллик йилида туғилган болаларимиз етти ёшга тўлди. Биринчи синфга борганлар еттинчи, саккизинчи синфда ўқияпти. Улар "СССР" деган иборани мутлақо билишмайди. Биз бундан хурсандмиз.

Биз ҳар хил пала-партиш ташаббусларга қўшилмадик. Бу, албатта, кимларгадир ёқмади. Биз иқтисодий ривожланишни ҳар қандай сиёсий интилиш-ҳаракатлардан устун кўриб, авваламбор Ҳамдўстлик давлатлари халқларини иқтисодий асосда яқинлаштириш ва шу йўлдаги тўсиқларни олиб ташлаш тарафдори эканимизни ифода этдик. Фахрланиб, катта ифтихор билан айтмоқчиманки, Ўзбекистоннинг обрўси ўсиб боряпти. Бу сиёсат, бундай қараш ўз тарафдорларини топмоқда. Ҳамдўстликнинг кечаги мажлисида бизнинг барча таклифимиз ўтди. Биринчи бор тарихимизда Ҳамдўстлик Давлатларининг Бош вазирлар кенгаши раиси қилиб Ўзбекистон Бош вазири Ўткир Султонов сайланди. Албатта, амал бугун бор, эрта йўқ. Лекин биринчилар қаторида Ўзбекистоннинг Бош вазири шу лавозимга сайланганн Ўзбекистон олиб бораётган сиёсат, иқтисод бўйича танлаган моделимиз, йўлимиз тўғри эканлигидан ёрқин далолатдир. Буни нафақат дўстларимиз, керак бўлса, мухолифларимиз ҳам ноилож тан олганларини мен кеча ўз кўзим билан кўрдим.

Азиз дўстлар!

Қабул қилган қонунларимиз, қарорларимиз аҳамиятини, саъй-ҳаракатларимиз қадрини баъзан ўзимиз билмаймиз. Балки бу ҳам табиий бир ҳолдир. Майли, барча хайрли ишларимизга фарзандларимиз баҳо берсинлар, қадрига етсинлар. Иншооллоҳ, шу кунларга ҳам етиб борайлик.

ХОРИЖИЙ САРМОЯЛАР— ИҚТИСОДИЙ РИВОЖЛАНИШ ГАРОВИ

Муҳтарам халқ депутатлари!

Бугун сессияда муҳокама қилинаётган қонунларнинг лойиҳалари бизларни нафақат бугунги ҳаётимизда, авваламбор, эртанги ҳаётимизда, келажагимизни қуриш режа ва мақсадларида катта аҳамиятга эга. Шунинг учун баъзи бир мулоҳазаларимни сизларга маълум қилиб, шу масалалар бўйича фикр алмашиб олмоқчиман.

Олий Мажлиснинг иқтисодий ислоҳотлар ва тадбиркорликни ривожлантириш қўмитасининг раиси Анвар Йўлдошев билдирган фикрларга қўшимча шу нарсани ойдинлаштириб ўтмоқчиман. Умуман, лўнда қилиб айтганда, хорижий сармоялар, ҳозир инвестициялар деяпмиз, яъни чет эл фирмаларининг сармоялари, маблағлари Ўзбекистонга керакми-йўқми? Мен нафақат сиз депутатларни, балки юртимиздаги оддий фуқароларни, олис-олис жойларда яшаётган одамларнинг савияси, тушунчасини инобатга олиб шу саволларни кўндаланг қўймоқчиман. Ўзи, чет мамлакатлардан сармоя келмаса, бизлар яшашимиз мумкинми? Агар чет мамлакатлардан инвестициялар келмаса, биз ўз мақсадларимизга эришишимиз — буюк давлат қуриш, фаровон ҳаёт барпо этиш, бугунги энг тараққий топган давлатларга тенглаша олишимиз мумкинми, йўқми?

Бу залда ўтирганларнинг аксарият кўпчилиги, мен ўйлайманки, юрт ғамини ейдиган, эртанги кун ҳақида қайғурадиган одамлар. Уларнинг барчаси бу саволга, албатта, ижобий жавоб беради. Четдан сармоя келмаса, четдан инвестиция келмаса, Ўзбекистон тез орада тараққий топган давлатлар даражасига чиқа олмайди.

Биз бир вақтлар мустабид тузумда, собиқ иттифоқ тизимида яшаб, унинг қоидалари ва талабларига итоат қилиб, асосан хомашё минтақасига айланиб қолганимизни такроран одамларимизнинг эсига солмоқчиман. Ўзбекистон деганда илгари одамларнинг тасаввурида нима жонланар эди? Пахта далалари ва далаларда машаққатли меҳнат билан банд бўлган бечора заҳматкаш деҳқонларимиз.

Бир фараз қилинглар, ўн йил олдин худди шу манзара ҳаётимизнинг асосий мазмуни эди. Ҳозирги вақтда мамлакатимиз шундай тез суръат билан ривожланяптики, уни тасаввур қилиш ҳам осон кечмаётибди. Баъзи бир юртдошларимизга бугунги эришган натижаларимиз худдики осмондан тушаётгандек, ўз-ўзидан пайдо бўлаётгандек ҳам туюлаяпти. Гўё бугунги тараққиёт ҳаётимизда ўз-ўзидан амалга оширилаётгандек. Гоҳо баъзи бир танқидчиларимиз, айтайлик, шундай хаёлга ҳам бориши мумкин. Шунинг учун шу саволларни такроран бериб одамларга реал ҳақиқатни эслатиш фойдадан ҳоли бўлмас, деб ўйлайман.

Яқин ўтмишда, яъни бундан ўн йил олдин Ўзбекистонни ким танирди? Биз хорижий мамлакатларни умуман билмасдик. Хорижий мамлакатлар ҳам бизни мутлақо билмасди. Агар ўша ёқларда Ўзбекистон қаерда жойлашган, Ўзбекистон нима билан шуғулланади, Ўзбекистонда қандай одамлар яшайди, халқи нима билан банд, деб сўраса, ҳаммаси битта иборани ишлатар эди. Нима эмиш, "Ўзбекистон пахта макони" эмиш. Лекин бу "пахта макони" мана шу халққа нима берди? "Пахта макони"га айланган юртимиз нафақат бутун социалистик лагерь, айтайлик, дунёнинг кўп-кўп бошқа мамлакатларига ҳам пахта етиштириб бериб, бундан нима наф кўрди? Ўзбекистонда ҳукм сурган "пахта яккаҳокимлиги"ни эсингизга олинг. Бундай ҳолни табиатимизга, одамлар ҳаётига салбий таъсирини олинг. Агар ўша замонни эсласак, "пахта яккаҳокимлиги" даврида фақат томларимизда пахта экилмади, холос.

Ҳақиқатни англаш учун дунёда битта синалган услуб бор. Солиштириш керак, қиёслаш керак. Кеча ким эдик, айтайлик, нима масалада бизлар азоб-уқубат чекканмиз ва бугунги ҳаётимизнинг, эртанги режаларимизнинг шундан қандай фарқи бор? Бизлар қандай қадам қўяяпмиз, тўғри йўлданми, йўқми, деган саволга жавоб бераётганда фақат қиёслаш керак. Қуруқ ташвиқот керак эмас.

Шу нуқтаи назардан қараганда, яна бир бор айтаман: жаҳон жамоатчилиги илгари харитадан Ўзбекистонни кўрсатишга ҳам қийналадиган бўлса, ҳозир давлатимизни бутун дунё таниб бормоқда. Ҳозир юртимизга кўплаб мамлакатлардан делегациялар келади.

Биргина ўтган ойнинг ўзида дунёнинг манман деган давлатлари, мисол учун, АҚШнинг энг кўзга кўринган сенаторлари, конгрессменларининг кўпчилиги ватанимизга келиб кетишди. Биласизлар, матбуотда, телевиденида Ўзбекистон Президенти фалон делегацияни қабул қилди, деб бериладиган хабар бу шунчаки қуруқ маълумот эмас. Бунинг тагида чуқур маъно бор. Тараққий топган, дунёда катта нуфузга эга давлатларнинг раҳбарлари ва шуларнинг вакиллари Ўзбекистонга келиб ўз ҳурматини изҳор қилиши, ўз таклифларини билдириши, ҳамкорлик масаласига, умуман, биргалашиб ишлашга тайёр эканликларини изҳор қилиши - бу уларнинг Ўзбекистонни, халқимизни, бизнинг салоҳиятимизни яна бир бор эътироф этганини, тан олганини билдиради.

Шулар билан гаплашганда мен уларга, ўн йил олдин Ўзбекистонни харитадан кўрсатиб беролармидингиз, десам, ҳақиқатни айтадиган бўлсак, йўқ, тополмасдик, дейди. Ўзбекистон деганда фақат Самарқанд, Хива ёки Бухоро қаерда бўлганлигини билардик, қолганини билмас эдик, деб ошкора айтади улар.

Мен нима демоқчиман? Айтмоқчиманки, **биз кечаги ҳаётимиздан буткул воз кечганимиз йўқ. Умуман, тарихдан ҳеч қачон воз кечмаймиз. Тарих - бу бизларники, аччиқ бўлса ҳам, чучук бўлса-ҳам, у биз учун ҳаётдан сабоқ ва хулосалар чиқариш учун хизмат қилади.** Шу нуқтаи назардан қараганда кеча фақат хомашё ва хомашё маҳсулотларини ишлаб чиқаришга ихтисослашган Ўзбекистон бугун дунё харитасидан ўз муносиб ўрнини эгаллашга, бошқа тараққий топган мамлакатлар, авваламбор, АҚШ, Ғарбдаги демократик давлатлар, Шарқдаги Япония, Корея, Малайзия ёки шунга ўхшаш давлатларга тенг бўлишни ўз олдига мақсад қилиб қўяр экан, бунда биринчи галда чет эл сармоялари, чет эл инвестицияси ниҳоятда катта аҳамият касб этади. Мен ҳозир тилга олиб ўтган кўпчилик давлатларнинг тарихи шуни кўрсатадики, агар хорижий мамлакатлардан сармоя келмаса, инвестиция келмаса, ҳеч қачон бу давлатлар бугунги ривожланиш даражасига кўтарила олмас эди.

Яқинда Европа ва Америкада бир тарихий воқеага — Маршалл планига бағишлаб катта мажлислар, турли маросимлар ўтказилди. Биласизларки, Маршалл деган одам АҚШ давлат котиби бўлиб, у Европани Иккинчи жаҳон урушидан кейин оёққа кўтариш учун махсус дастур ишлаб чиқишга бошчилик қилган.

Шу дастур Маршалл плани деб аталади. Франция, Буюк Британия, Германия ва шунга ўхшаган Европа давлатларининг бугунги савиясини кўрсангиз, беихтиёр одамнинг ҳаваси келади. Лекин урушдан кейинги уларнинг аҳволини бир эслаб кўрайлик. Қай аҳволда эди Европа? Маршаллнинг плани нима берди? Америка Қўшма Штатлари Европани тиклаш учун бирйўла катта маблағни тавсия қилди. Маршалл планига асосан тахминан 50 миллиард доллар Европа давлатларига кредит сифатида берилди. Мазкур маблағ бу мамлакатларнинг иқтисодини ўнглаб, ҳаёт даражасини кўтаришга, авваламбор илғор технологияларни жорий этишга ва умумбашарий тараққиёт йўлига қайтаришга катта хизмат қилди. Маршалл плани ана шундай улкан натижа берди.

Энди Японияни олайлик. Урушдан кейин Япония қай даражада эди? Қандай аҳволда эди? Бу вайрона бўлиб ётган давлат 50 йилдан кейин бугунги юксак тараққиёт даражасига кўтарилади, деб ким тасаввур қила оларди? Кореяни олинглар. Қай аҳволда эди Жанубий Корея?

Хуллас, бундай мисолларни кўплаб келтириш мумкин. Ҳаммаси, барчаси нима ҳисобидан кўтарилди? Албатта, биринчи галда, ўз кучига таяниб, ўз имкониятларига суяниб. Лекин четдан кўмак, сармоялар бўлмаса, ўз мақсадига эриша олмасди.

Ўзбекистоннинг ривожланиш модели, Ўзбекистоннинг тараққиёт режаси ва дастурларини тузганда биз аввало нимага ишондик ва нимага асосландик? Ўзимизнинг кучимизга. Ўзимизнинг тарихимизга. Ўзимизнинг фахримизга, ўзимизнинг ғуруримизга. Ва шу йўл билан фаровон турмушга эришишни ўзимизга қатъий мақсад қилиб белгиладик. Лекин, шу билан бирга, фақат шу мезонга, шу омилга суяниб кўп нарсага эришиш мумкин эмас. Тараққиёт учун сармоя керак, инвестиция керак.

Мана, кеча Япониядаги энг катта фирмаларнинг раҳбарлари Ўзбекистонга келди. Булар шундай катта фирмаларки, улар Япониянинг бутун капитал дунёсини ушлаб туради. Улар орасида Япониянинг иқтисодий ташкилотлари федерацияси — "Кейданрэн" деган йирик бирлашмаси ҳам бор. Бу фирмалар нафақат молиявий иқтисодни, керак бўлса, ўз ҳукуматининг сиёсатини ҳам белгилайдиган қудратга эга.

Биз улар билан учрашиб, фикр алмашдик. Жумладан, федерация раҳбари жаноб Тоёда билан ҳам суҳбатлашдик. Бу япон фирмаларининг энг катта раҳбари, кўп нарсани биладиган, тажрибали одам. Шулар билан учрашиб, яна бир бор гаплашиб олдик. Учрашувлар давомида Япония Ўзбекистонга қандай қараяпти, бизга муносабати, сармоя бериш соҳасидаги режалари, бизларнинг эртанги кунимизга ишончи борми-йўқми — шу каби масалалар хусусида атрофлича кенгашиб олдик.

Фикримни якунлаб айтмоқчиманки, агар Ўзбекистон тез кунларда ўзининг мақсадига, ўз муродига эришмоқчи бўлса, чет мамлакатлар, бой давлатларнинг сармоясини олиб келмасдан бу ниятларни амалга ошириб бўлмайди. Истардимки, бу оддий, лекин ғоят муҳим ҳаётий ҳақиқатни мактабларда ўқиётган, олий ўқув юртларида таълим олаётган болаларимиз, эртага бизнинг ўрнимизга келадиган фарзандларимиз яхши англаб олса, қолаверса, ҳар қайси фуқаро шуни яхши тушуниб етса. Чунки бу ҳаётий ҳақиқат — бизнинг эртанги кунимизнинг гарови. Такрорлаб айтаман: бу — гаров. Бу — шарт. Агар шу шартни амалга оширсак, эртага марра бизларники.

Шу сабабли мана шу иккита — яъни "Чет эл инвестициялари" ва "Хорижий инвесторлар ва инвестицияларга кафолат бериш тўғрисида"ги қонунларни кўраётганда табиий савол туғилади: хўш, нима учун биз бу қонунларни қабул қиляпмиз? 1992 йилда қабул қилган қонунларни бугунги кўз билан бошқатдан қараб, яна бошқатдан таҳририни ўзгартиряпмиз? Сабаб нима?

Сабаб шундаки, бутун дунёнинг маблағи, барча бой-бадавлат давлатларнинг инвестициялар учун ажратадиган маблағлари, сармоялари, булар ҳаммаси бир қозонда қайнаб турибди. Бугунги умумбашарий шароит шундайки, жаҳонда умуман глобализация деган жараён кечяпти. Дунёда қанча ортиқча сармоя бор, бу сармояни бошқаларга бериш, ёрдам тариқасида бериш, ўзига фойда орттириш миқдори каби масалалар ҳаммага маълум. Лекин савол туғилади: хўш, бу сармоя қайси давлатларга, қайси минтақага биринчи навбатда оқиб боради? Қайси ишлар учун, қайси тармоқлар ва минтақаларнинг ривожи учун ётқизилади? Мана шу масала бугун, бугунги жаҳон сиёсатида, иқтисодий сиёсатида ва бошқа сиёсатда энг катта аҳамиятга эга бўлган масала. Худдики дарё оқиб келаяпти, бу дарёнинг чегаралари ва манзили қаёқда?

Агар мустақил бўлган йилимиздан ҳисобласак, бугун Ўзбекистонга келган сармоя тахминан 8 миллиард АҚШ долларини ташкил қилади. Бир йилда биз тахминан 1 миллиард АҚШ долларини ўзлаштиряпмиз. Лекин бу бизнинг имкониятларимиз даражасидан кам, бу ҳар томонлама қараганда режаларимизни амалга ошириш учун етарли эмас. Шунинг учун биз тезроқ ўсмоқчи бўлсак, иқтисодимизни жаҳон иқтисодига тенг қилмоқчи бўлсак, авваламбор, саноатни, иқтисодни ривожлантирмоқчи бўлсак, Голландия, Германия, Хитой ва Япония технологияларини олиб келиб қишлоқ хўжалигини кўтармоқчи бўлсак, бизга сармоя, сармоя, яна бир бор сармоя керак. Яъни, хорижий инвестициялар керак.

Шу нуқтаи назардан бу қонунларни қабул қилишимизнинг, уларни қайтадан кўриб чиқишимизнинг сабаби битта. Қаерда имтиёз бўлса, қаерда шароит бўлса, қаерда агарки қонуний гаров, қонуний кафолат бериладиган бўлса, шу ёққа сармоя келади. Буни яна тушунтириб ўтиришнинг ҳожати йўқ, деб ўйлайман. Мен ишонаманки, мана шу гапларимни оддий одамларга, жамоатчилигимизга, халқимизга етказасизлар. Яъни қаерда шароит бўлса, қаерда қулай иқлим бўлса, қаерда шундай имтиёзлар бўлса, улар шундан фойдасини кўрса, кафолатига ишонса, шу жойга ишониб сармоя олиб келади. **Кафолат дегани — бу жуда оғир нарса. Кафолат деганда ҳам сиёсий, ҳам иқтисодий, ҳам молиявий кафолат беришимиз керак. Бунинг фоизлари бор, бунинг гаровлари, ўзига яраша шарт-мажбуриятлари бор. Биз буларнинг ҳаммасини мужассамлаштириб, қонуний нуқтаи назардан, қонун билан кафолатини берар эканмиз, бу ишларимизни тарғибот қилиш керак, ташвиқот қилиш керак.** Чет эллардаги катта нуфузли компанияларга, пулдор банкларга, халқаро молия ташкилотларига мана шу қонунларимизнинг моҳиятини чуқур тушунтиришимиз, бошқача айтганда, миясига қуйиб қўйишимиз керак. Ўзбекистонда биринчи навбатда сиёсий, иқтисодий, молиявий барқарорлик мавжуд, бу ҳар қандай сармоянинг асосий гарови, асосий шарти, деб айтишимиз керак. Сизлар сўраётган кафолатни биз берамиз, қулай шарт-шароит ҳам яратиб берамиз. Шу билан бирга фоизини ҳам қойил қилиб берамиз. Сизларнинг ички ишларингизга аралашиш ёки йўлингизга ғов бўладиган тўсиқларни бартараф этишга, керак бўлса, зўравонларнинг пайини қирқишга мана шу қонунлар асос бўлади, деб биз кафиллик беришимиз даркор. Токи уларда шундай ишонч пайдо бўлсинки, Ўзбекистонга сармоя келтирган хорижий инвестор бошқа жойдагига нисбатан кўпроқ фойда олади.

Албатта, мен бу гапларни биринчи марта айтаётганим йўқ. Лекин шуни унутмаслик лозимки, дунёда ҳеч ким, ҳеч қачон, ҳеч қандай даврда ҳам текинга Ўзбекистонга ёрдам бермайди. Чунки манфаатсиз, ўзининг мақсадига эришмасдан, бирор фойда кўрмасдан ёрдам бериш деган гаплар - буларнинг барчаси пуч гаплардир.

Шунинг учун мана шу қонунларнинг синчиклаб мағзига етиб борсак, бизлар 1993 йилда қабул қилган қонунни кеча иккита мустақил қонунга айлантирдик. Яъни, чет эл инвестицияларини алоҳида кўриб чиқдик. Мана шу инвестицияларга кафолат бериш масаласини муҳокама қилдик ва уни кенгайтирдик. Бошқача айтганда, Ўзбекистонда хорижий сармояларга қандай имтиёзлар берилаётганини, уларнинг ҳам сиёсий, ҳам иқтисодий, ҳам молиявий кафолатини содда ва аниқ тарзда ишлаб чиқдик, энди тегишли ташвиқот ишларини жойига қўйишимиз зарур. Агар эртага бизга бирор сармоядор келса, унга мана шундай ҳолатни кўрсатиб, сўнгра у билан гаплашамиз. Қуруқ гаплар керак эмас, ваъдалар керак эмас. Қонун бизлар учун ҳам қонун, сизлар учун ҳам қонун, деб айтамиз.

Бу ерда яна битта масала бор. Инвестициялар келиши ўз йўли билан, лекин Ўзбекистоннинг модели, иқтисоди, иқтисод ривожининг роли шундайки, биз ўз ҳал қилувчи бойликларимизни, ўз иқтисодий потенциалимизни ҳеч кимга сотганимиз йўқ. Баъзи қўшни давлатлар тажрибалари бизга тўғри келмайди. Бизда ундай нарсалар йўқ, буни нафақат сизларга, балки халқимизга қарата ҳисобот тариқасида айтаяпман. 6-7 йил давомида биронта катта корхонамизни ёки ривожимизнинг асоси бўлмиш бойликларимизни ҳеч кимга сотганимиз йўқ. Агарки бирон-бир хорижий ҳамкоримиз сармоя олиб келаётган бўлса, бу борадаги шартномалар қонунларимиз асосида бўляпти.

Мана, мисол учун "ДЭУ" билан автомобил заводини худди шу асосда қурдик. Бухорода улкан нефтни қайта ишлаш корхонасини ҳам айни шу тарзда барпо этдик. Ишонасизми-йўқми, бунга кам одам ишонади, бу лойиҳанинг умумий нархи ярим миллиард АҚШ долларидан кўпроқ. Фақат технологик қисми 262 миллион АҚШ долларини ташкил этди. Қайтариб айтаман, бу фақат технологик қисми. Ундан ташқари бошқа кўплаб мураккаб иншоотларни қуриш керак эди. Сув олиб келиш керак, электр олиб келиш керак, йўлларни қуриш керак, иморатларни қуриш керак ва ҳоказо. Буларнинг ҳаммасига, айтиб ўтганимдек, ярим миллиард АҚШ доллари зарур эди. Биз шу қурилиш учун хорижий мамлакатлардан сармоя олиб келаётганда 40 фоизини бевосита ўзимиз топдик, яъни Ўзбекистон сармояси сифатида ўртага қўйдик. Шунинг ҳисобидан оладиган фойдамизнинг тақсимоти қуйидагича: 40 фоизи ўзимизга тушяпти, 60 фоизи ҳозирча уларга тушяпти. Эртага ҳамма олган кредитларнинг ҳисоб-китобини жойига қўйсак, фойданинг юз фоизи ўзимизники бўлади.

Барпо этилган ва этилаётган бошқа йирик корхоналарни ҳам шу нуқтаи назардан кўриб чиқсак, шунга амин бўлиш мумкинки, биз ҳеч қачон ўз манфаатимизни ва иқтисодий мустақиллигимизни хавф остида қолдирганимиз йўқ. Биз сиёсатимизни, ривожимиз дастурларини тузаётганда фақат бугунги кунни эмас, эртанги кунни ўйлаб қадам қўйдик. Сизларга раҳмат, шу сиёсатни тўғри тушуниб, қўллаб-қувватладингиз. Мана шу сиёсатнинг тўғрилигини ҳаётнинг ўзи тасдиқлаяпти. Ва муқаддас заминимизда ҳаёт кечираётган ҳар бир инсон унинг натижасини, ҳосилини аста-секин кўряпти.

Азиз биродарлар!

Муродимизга етмоқчи эканмиз, белни маҳкам боғлайлик. 6 йил мобайнида эришган ютуқларимиз, эртанги кунимизга умид уйғотиб, пойдеворимизни янада мустаҳкамлайди. Аминманки, бизнинг ўрнимизга келадиган авлод биздан кучли бўлади! Бизнинг хатоларимизни такрорламайди. Уларнинг тажрибаси, дунёқараши мутлақо бошқача бўлади. Улар вақтини, куч-ғайратини боқимандалик, совет тузумидан қолган бошқа иллатларга курашга сарфламайди. Улар фақат олға юради, бошқалардан кам бўлмасликка, ўзбек миллатини, керак бўлса Ўзбекистонда яшаётган ҳар бир фуқаронинг бахтини, иқболини юксалтиришга ҳаракат қилади. Бу баландпарвоз гаплар эмас. **Мен сизларнинг сиймонгизда ақлзаковатли, мард, тиниб-тинчимас халқимизни кўряпман. Ўз қадримизга етайлик. Ютуқларимиздан ғурурланайлиг-у, лекин бошимиз айланмасин, оёғимиз ердан узилмасин.**

ЭЪТИҚОД ЭРКИНЛИГИ ҚОНУНИЙ АСОСДА БЎЛСИН

Ҳурматли халқ ноиблари!

Мана, ҳозиргина ҳурматли бир домламизнинг маърузасини тингладик. Кечирасизлар-у, маъруза менга ёқмади. Лицейларда, олий ўқув юртлари аудиторияларида ўқиладиган лекциялардан фарқи йўқ. Олим, юрист сифатида мен у кишидан бошқа нарсани кутган эдим. Яъни, бугун ҳаммамизни ўйлантираётган муаммолар хусусида ваколатли мутахассис фикри керак эди бизга. Афсуски, бундай бўлмади.

Давлатимиз, Ўзбекистонда яшаётган ҳар бир фуқаро келажагининг кафолатини Конституция беради. Фуқароларнинг ҳақ-ҳуқуқлари, бурчлари Конституцияда белгиланган, тегишли қонунлар билан мустаҳкамланган. Мақсадимиз эркин, демократик ҳуқуқий давлат қуриш, адолатли жамият барпо этиш. Ҳеч бир инсонни камситмаслик, эътиқодини ҳурмат қилиш, эркинлигини таъминлаш.

Мадомики мақсадларимиз аниқ экан, инсон ҳуқуқлари умумхалқ муҳокамасида қабул қилинган Конституция ҳимоясида экан, авлодларимиз, фарзандларимиз келажагига хавф соладиган, миллат шаънига доғ туширадиган хатти-ҳаракатлар қаердан пайдо бўляпти? Мен Наманганда, Андижонда рўй берган кўнгилсиз воқеаларни назарда тутяпман. Нима, ҳуқуқий асосларимиз бўшми ёки умуман масъулиятни унутиб қўйдикми? Балки баъзи бир мансабдор кимсалар иккиламчи сиёсат олиб бораётгандир? Ана, орангизда Наманган вилояти ҳокими ва туман ҳокимлари ўтирибди. Хоҳ ишонинг, хоҳ ишонманг, битта вилоятда 1200-1300 та масжид бор. Бу масжидлар атиги 4-5 йил ичида қурилган. Мазкур масжидлар қонун доирасида фаолият кўрсатиши учун кимдир масъул бўлиши керакми, йўқми? Ўзи ҳудудларда қонунларимизни ҳимоя қиладиганлар борми-йўқми?! Наманганддаги масжидларнинг 50-60 фоизи рўйхатдан ўтмаганини вилоят ҳокимлиги ва жамоатчилиги билмайди дейсизми? Билади! Фақат ўз тинчини ўйлаб, разил ниятлар, фитналарга қўл силкиб қўйган. Масжидларни рўйхатдан ўтказиш ҳақида гапирдим. Диний ташкилот ёки масжид очиладиган бўлса, албатта ўзига мажбурият олиши керак. Қайси қонун бўйича фаолият кўрсатади, фаолият доираси қаердан бошланадию, қаерда тугайди — буни аниқ билиши, масъулиятни тўла ҳис этиши зарур.

Рўйхатдан ўтиш — бу арзимаган расмиятчилик эмас, ахир. Бундай ишлар албатта пора бериш, амалдорнинг оғзини мойлаш ҳисобидан бўлиши ҳам мумкин. Лекин қонун ҳукм сураётган ҳудудда, туман ва вилоятларда бунга имкон берадиган вазиятни таг-томири билан қирқиб ташлаш керак. Масжидларнинг маблағи бор, лекин аксарияти солиқ тўламайди. Хўш, бу пуллар қаёққа кетяпти? Ҳокимларнинг, Адлия вазирлигининг жойлардаги бўлимлари ходимларининг чўнтагига! Прокурор бўлса миқ этмайди. Қонунлар ижроси устидан назорат прокурорнинг вазифаси эмасми?! Агар туманда қонун бажарилмаса, прокурор унда нима қилиб ўтирибди?! Қанча-қанча назорат ташкилотлари бор. Ўзингиз бир тасаввур қилинг: бир бечора тижоратчи ёки савдогарнинг ортидан ўнтаси ўпкасини қўлтиқлаб югуради. Чунки, ишхонасига чақириб, унга зуғум қилиш, устидан жиноий иш қўзғаш, оғзидагисини ҳам тортиб олиш осон.

Сўзимни мухтасар қилиб айтмоқчиманки, қонун қабул қилиш билан иш битмайди. Аравани қуруқ олиб қочиб, умумий гаплар билан қутулиб кетаман, деб ўйламанглар. Бу жуда катта муаммо. Ўзбекистоннинг келажагига хавф солаётган, умуммақсадларимизни, орзу-ниятларимизни барбод қилиши мумкин бўлган, авлодларимизни хавф остида қолдирадиган катта таҳдид бу!

Бир матбуот анжуманида "Озодлик" радиостанциясининг мухбири Фурқатбек Яквалхўжаев Наманган воқеаларининг сабабини сўради. Мана, сиз муҳтарам депутатлар ҳам эшитиб қўйинглар: Наманганга четдан таъсир бўлмаса, ўз-ўзидан шундай тажовузлар юз берармиди? Бу қонхўрлар кимнинг мактабида ўқиган, кимдан маблағ олган, ким уларни қурол билан таъминлаган, ота-оналарининг бепарволигидан фойдаланиб, ёш йигитларни ким Тожикистонга ёки Афғонистон ва Покистонга олиб борган? Уларни мухолиф кучларнинг ўзаро хунрезлик гирдобига улоқтирган ким? Тавилдара деган жойда одамларга қурол ўқталиб, ўзбеклар номини сотиб юрган Жума Намангоний, ўзини амирлар қаторига қўшган Тоҳир Йўлдошев ўзи ким?! Бу муттаҳамлар қаердан пайдо бўлди? Уларнинг жиловини нега вақтида тортиб қўймадик?!

Холисона тан оламиз: Ўзбекистон ҳудудида баъзи бир ечилмаган ижтимоий масалалар, дейлик, ишсизлик бордир, одамларнинг ҳаёти ҳали биз орзу қилган даражада эмасдир. Ёшлар муаммоларини ечишда бепарволикка йўл қўйгандирмиз. Ўрта ва олий ўқув тизимидаги, маънавият ва маърифат соҳасидаги масъул кишиларнинг лоқайдлиги ўз йўлига, бу ўзимизнинг айбимиз. Лекин яна такрорлайман: четдан таъсир бўлмаса, болаларимиз алданиб Покистонга бормасди, муқаддас динимизга ёт бўлган оқимларга ружу қўйиб, қўлларига қурол олишмасди. Жангариларга айланиб Ватанига, ватандошига қўл кўтармас, қўпорувчилик билан шуғулланмас эди.

Наманган, Андижонда қўлга тушган жиноятчилар устидан эрта-индин очиқ суд бўлади. Керак бўлса, суд жараёнини телевидение орқали кўрсатамиз. Ана ўшанда бу нонкўрларнинг мақсади нима бўлганини ўз қулоқларинг билан эшитасизлар. Уларнинг биринчи режаси маъмурий, ҳуқуқ ҳимоясида турган ташкилотлар: милиция, прокуратура ва шунга ўхшаган ҳокимият ходимларини ўлдириш билан одамларни қўрқитиш бўлган. Ундан кейин бизнинг ишлаб чиқариш соҳасидаги, ҳаёт-мамотимизни ҳал қиладиган иншоотларни портлатиш, нон, сут етказиб берадиган, одамларни иш билан банд қиладиган корхоналарни, иморатларни портлатиш... Тушуняпсизларми, қандай катта хавф остида қолишимиз мумкин? Битта муттаҳам, битта иймонини сотган ёвуз ниятли одам, қанча-қанча зарар, зиён етказиши мумкин.

Боз устига, бу ишлар дин ниқоби остида, мен кимман, мен ваҳҳобийман, мен ҳақиқий мусулмонман, деган кибрли ақида билан қилинади. Ким ҳақиқий мусулмон, ким сохта мусулмон эканини ёлғиз Оллоҳ таоло билади. Охиратда, сўроқ-савол пайтида ҳаммамизга Яратганнинг ўзи баҳосини беради. Бу дунёда бировни чала мусулмон, ўзини ҳақиқий мусулмон дейишга ҳеч бир банданинг ҳаққи йўқ. Буни Исломдан хабардор одамлар, диний идораларнинг раҳбарлари жуда яхши билади. Ана шу одамлар айтсин.

Яна бир бор айтаман: ким ҳақиқий мусулмон, ким чала мусулмон, ким кофир бўлганини Оллоҳ таологина билади. Ким, алҳамдилуллоҳ, мусулмонман деса ва муқаддас Қуръони каримда, ҳадисларда кўрсатилган талабларни бажо этса, бизнинг динимиз бўйича Худога итоат қилган, илтижо қилган бўлади ва у ўзини мусулмон дейишга ҳақлидир.

Боя айтганимиз кўнгилсиз воқеалар қандай оқибатларга олиб келиши мумкин? Аввало улар майда ишлардан, бепарволикдан бошланишини унутмаслик лозим. Жамиятнинг ўзи бунга қарши қаттиқ оёққа турмаса, ўзини, ўз фарзандларини ҳимоя қилмаса, эртага Тожикистондаги вазият бизнинг ҳам бошимизга тушиши мумкин. Тожикистонда, Шаҳидон майдонида бўлган воқеалар 1992 йил май ойида бошланган эди. Бунинг тарихига 6 йил бўляпти, ҳамон Тожикистонда тинчлик, барқарорлик йўқ, ҳеч қандай қурилиш, бунёдкорлик йўқ. Одамлар нима билан банд — ўзингиз хабардорсиз.

Тараққиётни ўн йиллар орқага суриб юборган Шаҳидон воқеалари аслида Наманганда бошланиши керак эди. Буни ким билади? 1991 йил 8 декабрда мен Наманганга бориб ақлини йўқотган, ўзига "Оллоҳ лашкарлари" деб ном қўйиб олганлар билан, ўша Йўлдошев Тоҳир билан юзма-юз бўлганман. Унинг қўлидан микрофонни олиб гапирганимни ким эслайди? Ўшанда мендан улар ислом давлатини, ислом республикасини ҳозир эълон қиласиз, деб талаб қилишган. Соқоли тиззасига тушадиган кимсалар одамларнинг бошини айлантириб, шу масалаларни кўтарганлари ҳали ҳам эсимда, овозлари ҳали ҳам қулоғимда турибди.

Улар "Ислом лашкарлари" ва бошқа ташкилотларни тузиб, одамларга тажовуз қилиб, милициянинг ўрнини олиб, ҳукмдор бўлмоқчи эдилар. "Қўқон хонлигини ташкил қиламиз", деган мақсадда юрганлар. Буни ким билади? Буни аввало сиз депутатлар билишингиз зарур. Нега деганда, сиз халқ ноиблари — халқ вакилларисиз. Халқни ким ҳимоя қилади, халққа ким йўл кўрсатади? Бундай хавфни ҳар бир одам сезиб, онгидан ўтказиши керак.

Биз бугун нима учун мана шу виждон эркинлиги тўғрисидаги қонунни қайта кўриб чиқяпмиз? Бунинг сабаби шуки, мазкур қонун 1991 йилда, яъни Конституциямиздан бир ярим йил олдин қабул қилинган эди. Ҳозир янги Конституцияни қабул қилдик, кўп қонунларни ишлаб чиқдик. Энди ҳаётимиз учун, келажагимиз учун, фарзандларимизнинг соғлом эътиқоди учун аҳамиятли бўлган, демократиянинг энг муҳим шарти бўлмиш виждон эркинлиги масаласини қайтадан кўриб чиқяпмиз.

Олимларимиз, таълим-тарбия даргоҳларининг тарбиячилари, ўқитувчилари Ўзбекистонга бўлган хавф ва таҳдидларни тўғри таҳлил қилиб, болаларимиз тақдири учун биринчи навбатда ёниб ҳаракат қилиши, болаларимизни бундай ёвуз хавфдан ҳимоя қилишлари керак. Тарбиячилар, олимлар, домлалар томошабин бўлиб ўтирмаслиги лозим. Фарзандларимизни ким тўғри йўлга солади, ким уларнинг онгини тозалайди, ким уларга ҳақ гапларни гапириб, ҳаётда ўз эътиқодига суяниб яшашни ўргатади, тарбиялайди? Ёшларнинг тўғри йўл танлашида ким биринчи бўлиб ёрдам бериши керак, уларга ким таянч бўлиши лозим?..

Афсуски, бундай ишлар ҳозирча йўқ даражада! Нима учун бу масалада лоқайдликка, бепарволикка йўл қўйиляпти? Одилона, оқилона йўл тутиш ўрнига баъзи ҳокимлар ўзи масжид қурилишида ҳомий бўлиб, биринчи ғиштни қўйиб юрибди. Ахир сен ҳокимсан, олдин мактаб қур, одамларнинг соғлиғини сақлаш, энг долзарб эҳтиёжларини қондириш борасида сен жонкуяр бўлишинг керак эмасми? Бўлмаса, ҳокимликни зиммага олиб нима қиласан? Масжидга бориб, имом бўл - агар эътиқодинг ёки билиминг тўғри келса. У ерда маошинг кўпроқ, масъулиятинг, жавобгарлигинг эса камроқ бўлади.

Ҳоким деганда биз мутлақо бошқача, мана шу туман, мана шу вилоятнинг ҳимоячиси, керак бўлса тақдирини, ҳаёт-мамотини ҳал қиладиган фидойи одамни тушунамиз. Вилоят ёки туманда нима воқеа рўй берса, виждонли ҳоким аввало ўзи жавоб бериши керак. Шунинг учун бу масалани кўраётганда ҳаммамиз, аввало шу ерда ўтирганлар ўз масъулиятимизни чуқур англаб, ҳис этиб юртимизга жанубдан келаётган хавфнинг олдини олиш, болаларимизни ёт таъсирлардан сақлаб қолиш тўғрисида ўйлашимиз керак. Зеро, мен ваҳҳобийман деган ёш бола ҳам ўзбек боласи, бизнинг миллатимизнинг боласи, халқимизнинг боласидир. Уни тўғри йўлга солиш барчамизнинг бурчимиздир.

Телевидение орқали Наманганда бўлган воқеаларнинг қўлга олинган иштирокчилари, милиция ходимини ўлдириб кетганлар кўрсатилди. Кўз ёшларидан ожиз бўлиб қолган онаизорларнинг нима айби бор? Нима учун биз бу масалага бепарвомиз? Бу ишларга биз — жамоатчилик ҳам айбдор эмасми?!

Шунинг учун мен сизларга мурожаат қилиб айтмоқчиман. Ҳар ким виждонан, қалбидагини гапирсин. Ҳақиқатан ҳам шу хавфни сезяптимими-йўқми? Мен айтган гапларга қўшиладими-йўқми, шу тўғрида гаплашиб олайлик, фикр алмашайлик. Энг муҳими, зарур хулосаларни чиқарайлик. Ватанимизни, диёримизни бало-қазолардан ҳамжиҳат бўлиб асрайлик.

ВАЗИФАЛАР БЕЛГИЛАБ ОЛИНДИ

Республика Марказий банки бошқарувининг навбатдаги кенгайтирилган мажлисида жорий йилнинг биринчи чораги якунлари ва Вазирлар Маҳкамасининг шу йил 29 апрелдаги йиғилишида банклар зиммасига юклатилган долзарб вазифалар муҳокама этилди, деб хабар беради Марказий банк Матбуот хизмати.

Марказий банк раиси Ф.Муллажонов бошқарган мажлисда жорий йилнинг ўтган даврида инфляцияга қарши қаратилган, молиявий барқарорлик ва пул муомаласини мустаҳкамлашга йўналтирилган тегишли чора-тадбирлар амалга оширилгани қайд этилди. Бу, шубҳасиз, мамлакатимизда қатъий пул-кредит сиёсати юритилаётгани самарасидир.

Хусусан, жорий йилнинг биринчи чорагида инфляциянинг ўртача ойлик даражаси ўтган йилнинг шу даврига нисбатан 2,4 марта пасайди ва унинг ўртача ойлик ўсиш суръати 2,4 фоизни ташкил этди, —пул массасининг ўртача ойлик ўсиш суръати 19 фоизга тенг бўлди ва у 1997 йилнинг шу даврига нисбатан 2,2 баравар пасайди. Чорак якунлари мамлакатимизда пул муомаласи янада барқарорлашганини кўрсатмоқда. Чунончи, ўтган ойларда муомаладан ортиқча нақд пул олишга эришилди, пировардида нақд пул эмиссиясига умуман йўл қўйилмади.

Шу билан бирга айрим ҳудудларда нақд пул эмиссиясини қисқартириш борасида етарлича чора-тадбирлар кўрилмаяпти ва бу борадаги имкониятлар тўлиқ сафарбар этилмаяпти.

Бугунги кунда тижорат банклари раҳбарларининг эътибори тўлов интизомини мустаҳкамлаш масаласига қаратилмоғи лозимлиги уқтириб ўтилди. Хусусан, дебиторлик-кредиторлик қарзларининг ҳамон камаймаётгани, зарар кўриб ишлаётган корхоналар фаолияти чуқур таҳлил этилмаётгани, тайёр маҳсулотлар қолдиғи катта миқдорларни ташкил қилаётгани ва бу муаммони ҳал этишда банкларнинг аҳамияти сезилмаётгани таъкидланди.

Шундай экан, банклар йўл қўйилган хато ва камчиликларни бартараф этиш, вазирлик, уюшма ва концернлар билан ишлаб чиқарилаётган маҳсулотлар экспортини ошириш ҳисобига валюта тушумини кўпайтириш, уларнинг рақобатбардошлигини таъминлаш борасида биргаликда иш олиб бориб, кичик ва ўрта бизнесни қўллаб-қувватлаш, мижозларга хизмат кўрсатиш даражасини янада яхшилаш ҳамда Оила йили деб эълон қилинган 1998 йилда иш ҳақи, пенсия ва ижтимоий нафақаларнинг ўз вақтида берилишини таъминлаш юзасидан зарур чора-тадбирларни кўриб бормоғи лозим.

Мажлисда муҳокама этилган масалалар юзасидан тегишли қарорлар қабул қилинди.

ҲАМКОРЛИКНИ ЯНГИ ПОҒОНАГА КЎТАРИШ ЙЎЛИДАН

Россия Федерациясининг Ўзбекистон Республикасидаги Фавқулодда ва Мухтор элчиси Александр Пацев «Жаҳон» ахборот агентлиги саволларига жавоб беради

— Ҳукумат делегацияларининг расмий ташрифлари, олий даражадаги музокаралар чоғида истиқбол режалари кўрилади, шу билан баробарида маълум бир давр ичида амалга оширилган ишларга якун ҳам ясалади. Тўрт йил илгари Ўзбекистон Республикаси Президентининг Россия Федерациясига расмий ташрифи бўлган эди. Сизнингча, ўтган вақт ичида икки мамлакат ўртасидаги муносабатларни қандай баҳолаш мумкин?

— Қисқача қилиб айтадиган бўлсам, ўтган йиллар мобайнида Россия ва Ўзбекистон ўзаро қўшничилик муносабатларини сақлаб, уни янада мустаҳкамладилар, кўп соҳаларни қамраган нуфузли икки томонлама алоқалар йўлга қўйилди.

Диққат билан ортга назар ташланса, кўплаб ҳукумат тузилмаларининг, ташқи сиёсат идораларининг, икки мамлакат элчихоналарининг, ишбилармонларнинг, фан, маданият ҳамда жамоатчилик вакилларининг ушбу йўналишда фаол иш олиб борганликларини пайқашимиз мумкин. Элчи бўлиб тайинланганимга сал кам бир йил бўлибдики, узлуксиз учрашувлар, ташрифлар, музокаралар хотирадан кўтарилмайди. Тўғри, хўжалик, савдо, илмий-техника алоқалари хоҳлаганимиздек тез ривожланмагандир.

Бир йўналишда, таъкидламоқчиманки биргаликда озмунча йўл босиб ўтилгани йўқ. Юзга яқин қўшма ҳужжатлар имзоланди. Улар ўзаро ҳамкорлигимизнинг бундан буёнги ривожи учун ҳуқуқий ва амалий асосни ташкил этади. Давлатлараро муносабатлар, дўстлик ва ҳамкорликнинг асослари тўғрисидаги шартнома эса муносабатларимизнинг тамал тошидир. Умуман олганда, ушбу барча ҳужжатлар ўзида кўплаб ғояларни жамлаган иқтисодий интеграция ва сиёсий ҳамжиҳатликни чуқурлаштирилишига йўналтирилган. Аммо аҳдлашувдан унинг рўёбга чиқиши ўртасидаги масофа яқин эмас. Айрим битимлар амалиётга кўчмади ёки лозим даражада ишламаяпти. Эҳтимол уларни рўёбга чиқариш механизмларининг ўз вақтида ишга тушмагани сабаб бўлгандир. Ҳозирги даврда Россия ва Ўзбекистонда, албатта айрим қийинчиликлар бор.

Ўйлашимча, ушбу қийинчиликларни ҳал қилиш ва ечиш борасида икки томоннинг интилиши бўлса бас, уларни енгиш мумкин. Афтидан, баъзи қўшма ҳужжатларни қайта кўриб чиқиб, уларнинг қайсилари ишлаяпти, қайсилари ишламаяпти ва нима сабабларга кўра ишламаётганига баҳо бериш вақти келди.

Сўнгги йилларда Россия ва Ўзбекистоннинг ташқи сиёсатдаги устуворлиги кўзга ташлана бошлади, шунингдек, бизнинг мамлакатларимиз дунёда ўз ўрнини топа бошладилар. Россия Ўзбекистонни Марказий Осиёнинг асосий давлати деб билади. Россия Ўзбекистон раҳбариятининг минтақанинг барча мамлакатларида хавфсизлик ва барқарорликнинг мустаҳкамланишига йўналтирилган кўплаб ташқи сиёсий ташаббусларини, хусусан Президент Ислом Абдуғаниевич Каримовнинг Марказий Осиёда ядро қуролидан холи ҳудуд барпо этиш борасидаги ташаббусини олқишлайди.

— Ўзбекистон Президентининг Москвага ташрифи Ҳамдўстлик давлатлари раҳбарлари учрашувидан бир неча кун кейин бошланади. Сўнгги вақтларда МДҲга нисбатан шу жумладан рус матбуоти саҳифаларида ҳам кўплаб танқидий муносабатлар билдирилмоқда. Улар қанчалик ҳақиқатта яқин? Сизнингча, МДҲнинг фойдаланилмаган имкониятлари қандай ва уларни қай йўсинда ва қайси йўналишда ҳаракатта келтириш лозим?

— Аввалгидек ҳамдўстликни танқид қилишга асослар етарли. Асосий камчилик менинг фикримча, ягона универсал маъқул келадиган концепция, мустақил давлатларнинг МДҲнинг яратувчанлик салоҳиятига яқин йўлларининг йўқлигидадир. Ахир «замонавий ажрашиш» жараёни деярли ҳеч қандай изтиробсиз муваффақиятли якунланди. Аммо хўжалик, инсонпарварлик ва бошқа кўплаб соҳалардаги давлатлараро муносабатларни тўлақонли йўлга қўйишнинг имкони бўлмаяпти. Зеро, бақувват саноати, технологияси, иқтисодини ҳам қўшиб олганда Ўзбекистоннинг халқ хўжалиги мажмуи Ҳамдўстлик мамлакатлари, хусусан Россиянинг ишлаб чиқариш кучларига мўлжалланган. Аммо ушбу имконият тўлиқ ишлаётгани йўқ. Бу ўзаро муносабатларимизнинг суст бўғинидир. Ахир молия-саноат гуруҳлари, холдинглар ҳаракатни бошласинлар. Минтақалар ўз сўзларини айтсинлар.

МДҲнинг Москва анжумани олий даражадаги Россия—Ўзбекистон учрашувлари арафасига тўғри келди. Анжуманнинг аҳамияти катта бўлиб, кўплаб саволларга жавоб берилди, чўзилиб кетган ноаниқликдан чиқиш йўлларини белгилаб берди. Ҳамдўстликнинг улкан салоҳияти борлиги барча иштирокчи мамлакатлар томонидан эътироф этилмоқда. Шубҳасиз Ўзбекистон Республикаси Президенти И. А. Каримовнинг расмий ташрифи нафақат икки томонлама Россия—Ўзбекистон муносабатларини, балки икки томон учун МДҲни янгилаш ғоясини кўриб чиқиш имконини беради.

— Апрель ойида Тошкентда Свердловск вилояти корхоналари маҳсулотларининг кўргазмаси муваффақиятли ўтди, ураллик саноатчиларнинг обрўли делегацияси самарали иш олиб борди. Бугунги кунда Ўзбекистон — Россия ҳамкорлиги турли даражаларда фаол ривожланиб бормоқда, ҳаётнинг ўзи унинг янги шаклларини кўрсатиб бермоқда. Сизнинг фикрингизча, уларнинг қайси бирлари яхши истиқболга эга?

— Ўзбекистон Республикаси Президенти билан Свердловск вилояти губернатори Э. Россель келишувлари туфайли ўтказиш имкони туғилган ўрта Урал корхоналари маҳсулотлари кўргазмаси бу Россия минтақалари билан Ўзбекистон хўжалик тузилмалари ўртасидаги ишчан алоқаларнинг кенгайиб бораётганлигидан далолатдир. Шубҳасиз, бу ишлаб чиқарувчилар ўртасида воситачисиз, тўғридан-тўғри алоқалар ўрнатиш имконини берувчи ўзаро манфаатли ҳамкорликни йўлга қўйишнинг самарали шаклларидан биридир.

Масалан, кўргазма давомида свердловликлар томонидан умумий қиймати 60 млн. долларни ташкил этувчи замонавий тиббиёт ускуналари, насослар, бурғулаш асбоблари учун эҳтиёт қисмлар, темир йўл ҳаракат составлари, шаҳар транспорти подстанциялари учун ускуналар ва ишлаб чиқариш учун мўлжалланган бошқа маҳсулотларни етказиб беришга мўлжалланган ҳужжатлар имзоланди. Кейинчалик ҳамкорликда учинчи давлатларга сотишга мўлжалланган электр ҳисоблагичлар ишлаб чиқариш кўзда тутилмоқда. Ўзбек томони билан Екатеринбургда Ўзбек Савдо уйини ташкил этиш масаласи кўриб чиқилди.

Шу билан бир қаторда шерикликнинг бошқа шаклларини таъкидлаш мумкин. Улар орасида шубҳасиз, энг муҳимлари қаторига сони аллақачон 230 дан ошиб кетган Ўзбекистон—Россия қўшма корхоналарини келтириш мумкин. Бундан ташқари, 30 дан ортиқ корхона юз фоиз Россия сармояси билан ишламоқда. Албатта, уларнинг ҳаммаси ҳам юқори суръатлар билан ишлаётгани йўқ, уларнинг аксарияти ўз ихтисосига кўра тижорат-воситачилик хизматларини бажармоқдалар. Аммо уларнинг орасида республика ишлаб чиқариш имкониятларини ривожлантиришга ўз ҳиссасини қўшаётганлар ҳам оз эмас.

Мамлакатларимиз ўртасида эришилган ташқи иқтисодий алоқалар даражасини қуйидаги рақамлар тасдиқлайди: 1997 йил якунларига кўра, маҳсулот айланмаси 1,6 млрд. доллардан ортиқни, яъни республиканинг хорижий мамлакатлар билан савдоси умумий миқдорининг 18 фоизини ва МДҲга аъзо давлатлари билан бўлган умумий савдонинг 54 фоизидан кўпроғини ташкил этади. Бу кўрсаткичларни баҳолай туриб, албатта, Россиянинг "Ўзбекистоннинг чет давлатлар билан ҳамкорлик муносабатларида муҳим ўрин эгаллашни давом эттираётганидан қониқиш ҳосил қилиш мумкин. Бироқ икки томон мамлакатларимиз ўртасидаги савдо-иқтисодий ҳамкорликнинг ижобий имкониятлари ҳали кўп, деб ҳисоблади. Биргина Свердловск вилояти билан яқин йилларда товар айланиши 1 млрд. АҚШ долларини ташкил этиши мумкин. Умид қиламизки, мавжуд муаммоларни, шу жумладан ўзаро ҳисоб-китоблар соҳасидаги муаммони биргаликда ҳал этиб, уни янада юқори даражага кўтара оламиз.

— Иқтисод бу шундай асоски, ҳар қандай давлатлараро муносабатлар шу асосда барпо этилади ва ривожланади. Сизнингча, Ўзбекистон—Россия ҳамкорлигининг муваффақиятли ривожи ва чуқурлашуви учун қайси соҳа ва иқтисоднинг аниқ тармоқлари устувордир?

— Ҳақиқатан, иқтисод — бу давлатлар ўртасидаги икки томонлама муносабатларни ривожлантиришдаги энг муҳим йўналишлардан биридир. Бу жиҳатдан Россия ва Ўзбекистон истисно эмас. Бу соҳада ҳамкорлик қилишнинг қамрови ниҳоятда кенгдир, у коинотда тадқиқотлар олиб бориш, атом энергиясидан тинчлик мақсадида фойдаланиш, самолётсозлик, нефть ва газ, кимё, машинасозлик, электротехника соҳаларида ва бошқа қатор тармоқлардан бошлаб, тарифлар соҳасида келишув сиёсатлари, юкларни ташиш ва сақлашни ташкил этиш, экспорт-импорт амалларини амалга оширишда ўзаро ҳисоб-китобларни такомиллаштириш масалаларини ўз ичига олади.

Икки мамлакат ўртасидаги ҳамжиҳатлик масалаларининг муваффақиятлари ҳал этилишида мунтазам ўтказиб келинаётган Ўзбекистон ва Россия ўртасидаги иқтисодий ҳамкорлик бўйича ҳукуматлараро комиссияси мажлислари муҳим ўрин тутмоқда.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг Россия Федерациясига ташрифи Ғалаба байрами арафасида бўлаётган экан, мен, фурсатдан фойдаланиб, барча уруш қатнашчиларини, меҳнат фахрийларини бу катта байрам билан табриклаб, уларга ва барча Ўзбекистон халқига бахт-саодат, порлоқ келажак тилайман!

ХАБАРЛАР ОҚИМИ

"КОММЕРЦБАНК" ВАКОЛАТХОНАСИ ОЧИЛДИ

Ўзбекистон Республикаси Марказий банки Германиянинг уч йирик банкидан бири саналган "Коммерцбанк" Тошкентда ўз ваколатхонасини очишига рухсат берди.

Республика Марказий банки Матбуот хизматининг хабар беришича, Ўзбекистон корхоналари билан мазкур банк ўртасидаги алоқалар яхши йўлга қўйилган. Мисол тарзида, ўтган йили Шўртан газ-химия комплексига Германиядан келтирилган асбоб-ускуналарга айнан шу банк хизмат кўрсатган эди.

Ваколатхона Ўзбекистон—Германия ўртасидаги ташқи савдо алоқалари бўйича мижозларга кенг кўламда маслаҳат хизмати кўрсатади, корхоналар ўртасида алоқаларни йўлга қўйиш билан шуғулланади. Муайян лойиҳаларни молиялаштиришда банкнинг Германия ва бошқа мамлакатлардаги мижозларини жалб этади, уларни мамлакатимиз иқтисоди, банк-молия тизимида рўй бераётган ўзгаришлар билан таништириб боради.

Айни пайтда Ўзбекистонда 12 хорижий мамлакат банкларининг ваколатхонаси ишлаб турибди.

(ЎзА)

«ПИРУЗ-ЛОРЧ»НИНГ МЕБЕЛЛАРИ

«Пируз-Лорч» қисқа муддат ичида ўз харидорларига эга бўлди. Самарқанд туманида бундан икки йил аввал ташкил этилган бу ўзбек-эрон қўшма корхонаси эндиликда ишлаб чиқарилган маҳсулотнинг 40 фоизини экспортга чиқармоқчи. Европа андозаларига мос турли хил юмшоқ мебеллар ҳар қандай хонадонга чирой бағишлайди.

Ғули ЧЕҲРА,
«Халқ сўзи» мухбири.

БАХШИЛАР ТАНЛОВИ

Деҳқонобод туманидаги Гумбулоқ қишлоқ қирларида бахши шоирларнинг "Алпомиш" достонининг минг йиллигига бағишланган кўрик-танлови бўлди. Қашқадарё вилоят маданият бошқармаси "Маънавият ва маърифат" маркази вилоят бўлими билан биргаликда ташкил этган бу тадбир улкан халқ сайлига айланиб кетди.

Танлов қатнашчилари термалар,"Алпомиш" достонидан парчалар ижро этди. Деҳқонобод туман маданият уйи қошидаги "Қўнғирот" ва "Алпомиш" фольклор-этнографик дасталарининг чиқишлари сайлга алоҳида файз бағишлади.

Кўрикда машҳур бахши Қодир Раҳимовнинг ўғиллари Абдимурод ва Баҳром бахшилар биринчи ва иккинчи ўринни эгаллади. Учинчи ўрин У.Юсупов туманидан Қўйли бахши Хўжаназаров ва Деҳқонобод туманидан 5-синф ўқувчиси Муҳиддин Хўлтўраевга насиб этди.

А.ТАЙПАТОВ,
ЎзА мухбири.

КЎНГИЛДА МУҲАББАТ БИЛАН

ГУЛХАН ЁНИДА ЎТИРГАН МЎЙСАФИД

Ўрта бўйли, озғин, чўққи соқоллари қордек оқарган бу отахон гапирганда баъзан чап кўзини қисиб олади. Завқланиб кетса, кафтини кафтингизга оҳиста уриб қўяди. Етмиш уч ёшида «Пишағар булоқлари» номли китоб ёзган Ўрол ота Жўраев «қалби гўзал» деган таърифни кўп ишлатади. Ажаб, отахон бу сўзни одамларга, арчаларга, булоқларга, ҳатто қушларга нисбатан ҳам ҳеч тортинмай қўллайверади.

— Ўрол ота, ўттиз беш йил ҳисобчига ёрдамчи бўлиб ишлабсиз. Маълумотингиз 7 синф экан. Қандай қилиб китоб ёзишга қўл урдингиз? Икки ҳунарнинг фарқи осмон билан ерча-ку?

— Ичимда «Ўролбой, қўй шу ишингни, тенг-тўшингга қўшилиб тўй-маъракаларга бор. Қариганингда оёғингни узатиб ҳордиқ чиқар...» деб ўйлаган пайтларим кўп бўлган. Эртасига эса яна қандай қилиб қўлимга қалам олганимни билмай қолардим. «Бобурнома»да Самарқанддан 16 тош олисликдаги сербулоқ, ҳавоси тоза Пишағар қишлоғи, бу музофотда яшаган халқларнинг босқинчиларга қарши олиб борган курашлари ҳақида битиклар бор. Эҳтимол, менга мана шу эътирофлар, улуғ бобокалонимиз Бобур Мирзонинг руҳлари мададкор бўлгандир...

— Эшитишимизга қараганда, «Пишағар булоқлари» учун беш йил материал тўплабсиз?!

— Шундай. Сирдарё ва Жиззахдаги газетачиларга раҳмат. Улар китобимни минглаб ўқувчиларга етказишди. Ўша кунлари оёғим ерга тегиб-тегмай юрди...

— Китобга нима учун «Пишағар булоқлари» деб ном қўйгансиз? Ахир унда Самарқанд ва Бухоро, Зомин ва Ўратепа ҳақидаги ривоятлар, ҳикоятлар ўрин олган. Қолаверса, китоб эрамиздан аввалги воқеаларни ҳам акс эттирган.

— Ҳамма ривоят ва ҳикоятлар, воқеа ва ҳодисалар Пишағардан бошланиб шу қишлоқ таърифига, унинг ҳозирги кунларига келиб боғланади. Китобга беш йил ҳужжат тўплаган бўлсам, уни уч йил боғларда, кутубхоналарда ўтириб ёзганман. Пишағарда мингдан зиёд хонадон бор. Унинг сойларида мингдан зиёд булоқлар қишин-ёзин қайнаб ётади. Юз йилнинг ичида бу қишлоқдан элга танилган мингга яқин чавандоз, полвон ва зиёли одамлар етишиб чиққан. Китобнинг анча қисмини Молгузар ёнбағридаги қишлоқларнинг таърифи, у ерда яшаб ўтган одамлар ва улар қилган ишлар эгаллайди. Далаларга, чўққиларга, уларнинг номларига алоҳида тўхталганман. Дарахт, бута, ўтўланлар, уларнинг табобатда қандай қўлланиши лозимлиги тўғрисида тўпланган фикрлар бор. Битта мисол. Молгузар тоғлари бошланадиган жойда Қоқ деган ковак бор. Қоядаги бу ковакдан бир пиёла сув олиб ичсангиз зум ўтмай у яна тўлиб қолади. Сувнинг қаёқдан сизиб келишини, қандай пайдо бўлишини ҳеч ким билмайди. Ёки «Бозорбойқулоч» деган жойнинг тарихига назар ташлайлик. Ривоят қилишларича, Искандар Зулқарнайн аскарлари билан сон жиҳатдан тенгсиз жанг олиб борган тоғликлар асирга тушиб қолишади. Ана шунда босқинчилар дарадаги тошларни кўрсатиб «Ичларингдан кимки шу дарадаги тошларга қулочини ёзиб қўлларини текказса, омон қоласизлар. Акс ҳолда ҳаммаларингни ўлдирамиз», дейишади. Бозорбой исмли чўпон йигит ўртага чиқиб қулочларини ёяди. Бироқ, унинг қўллари икки томондаги қояли тошларга тегмайди. Шунда бирдан тошлар қисирлаб чўпон сари силжийди. Душманлар бу ҳодисадан бир зум қотиб қолишади. Ва асирларни озод қилишдан ўзга чоралари қолмайди. Шу-шу бу даранинг номи Бозорбойқулоч бўлиб қолади.

— Китобингизда рус босқинчилари тўғрисида, «босмачилик ҳаракати» ҳақида ҳам катта-катта боблар бор экан...

— Болаларимиз, невараларимиз кечаги кунларни, узоқ ўтмишни яхши билишлари, кўнгил чиғириғидан ўтказишлари керак. Руслар асл ватанпарварларни «Босмачи» деб аташган. Нима, ўзбеклар бировнинг юртига бостириб боришдими? Ўз Ватанини ҳимоя қилганлар босмачи бўладими? Бир эътибор беринг, Туркистонни забт этганлар ўта қув, ўта маккор бўлишган. Одамларга катта-кичик амал ва вазифаларни тақсимлаб бериб «Мана, сизлар ўз юртларингнинг ҳақиқий хўжайини бўлдиларинг. Босмачилар эса буни кўролмай, аламига чидолмай, сизларга қарши курашяпти. Совет ҳукумати тўла ғалаба қозонгач, бизлар ўз юртимизга кетамиз. Бунинг учун биринчи галда босмачиларни тугатиш керак» дея ташвиқот юргизишган. Аслида эса улар узоқни кўзлаб режа тузишган. Бу исбот талаб қилмайдиган ҳолдир. Пахта далаларидаги оғир меҳнат, еган бир бурда миннатли нонимиз бунинг гувоҳи эмасми? Ҳақ-ҳуқуқимизнинг топталгани, хўрлик ва зорлик кўрганларимиз ўша сиёсатнинг исботи эмасми? Китобда ҳақиқий босқинчиларнинг башарасини очишга қўлимдан келгунча ҳаракат қилганман.

— Демак, «Пишағар булоқлари» китобини ҳам тарихий, ҳам жуғрофий, ҳам маънавий масалалар қамраб олинган асар десак бўлади.

— Ўғлим, бу китобни асар-пасар деб мени хижолатга солманг. Бир кун келиб саховатли, ҳимматли одамлар кўмагида у иншоолоҳ ўқувчи қўлига етиб борар. Ҳозир иккита ниятим бор. Бири — ёзганларимнинг китоб бўлиб, авваламбор, Пишағар қишлоғига тарқалиши бўлса, иккинчиси Молгузар тоғлари чўққиларида яна бир бор Йўлдош Нуралиев, Норбой Очилов деган жўраларим билан ёнбошлаб гулхан ёқишдир. Ахир, улар бир неча йил тузқоқи гўшт чайнаб, ёнимда юриб, менга мададкор бўлишган...

Молгузар чўққиси. Тун. Арчанинг қуриган шохларидан гулхан ёнмоқда. Уч мўйсафид чўққа кўмилган картошкани чўп билан у ёқ-буёққа ағдариб оҳиста гурунг қилишмоқда. Пастда Пишағар чироқлари порлайди. Ундан у ёғида яна қанчадан-қанча қишлоқлар, шаҳарлар, дарё-ю далалар ястаниб ётибди.

Мен нима учун Ўрол ота Жўраев ҳақида бунчалар кўп ёздим? Нега унинг юрт ҳақидаги муҳаббатини бу қадар кўп таъриф-тавсиф қилдим? Қалбим амри бунга ундади. Чунки юртга муҳаббат, одамларга муҳаббат кўнгилдаги зиғир гулидек садоқатдан бошланади. Бинобарин, агар кўнгилда Ватан сурати бор экан, у ҳақдаги қўшиқларнинг сира адоғи бўлмайди.

«Халқ сўзи» мухбири
Алимқул ХОНИМҚУЛОВ
суҳбатлашди.

Наманган шаҳридаги Дамбоғ маҳалласида аҳоли учун барча қулайликлар яратилган. Катталар ва болалар амбулаториясида 20 ўринли кундузги даволаш шифохонаси ишлаб турибди. Чойхона, тикувчилик цехи, сартарошхона аҳоли хизматида.

Суратларда: тикувчи Мунирахон Йўлдошевани барча чевар дея тилга олади; олий тоифали врач Эргашали Умрзоқов кечаю-кундуз маҳалладошларининг соғлиги ҳақида қайғуради; маҳалла сартароши Жамолхон Абдусатторов.

Тоҳиржон ҲАМРОҚУЛОВ олган суратлар.

«ҲАВАС-98»

ТЕННИС—ҲАММА СЕВАДИГАН ЎЙИН

Фарғона вилоятида «Ҳавас-98» мусобақаси ниҳоясига етди.

Теннис турмушимизга тобора сингиб бормоқда. Фарғонада вилоят ҳокимининг ўринбосарлари, шаҳар ва туман ҳокимлари, уларнинг ўринбосарлари иштирокида ўтказилган «Ҳавас-98» мусобақаси ҳам фикримизни яна бир бор исботлади.

Йилдан йилга оммавий тус олиб бораётган бу мусобақа нафақат ташкилий томонлар балки, унда бир қанча раҳбарларнинг, давлат хизматчиларининг муваффақиятли қатнашаётганлиги ҳам эътиборга моликдир. Мусобақа нуфузининг тобора ортиб бораётганлигини яна шундан билиш мумкинки, Фарғона вилоятидаги бу галги учрашувлар асосан учта гуруҳда ўтказилди. Биринчи гуруҳда шаҳар ҳамда туман ҳокимларининг ўринбосарлари қатнашдилар. Бунда ғолиблик Фарғона шаҳар ҳокимининг ўринбосари Зафарбек Ҳотамовга насиб этди. Ҳокимлар ўртасида эса Қирғули туманининг ҳокими Виктор Белоноговга тенг келадиган ҳаваскор теннисчи топилмади. У киши ўтган йили қўлга киритган чемпионлик унвонини яна ўзида сақлаб қолди. Шунингдек, вилоят теннис федерациясининг раиси, вилоят ҳокимининг ўринбосари Ҳакимжон Ҳайдаров ҳам мусобақа иштирокчилари ўртасида юқори натижага эришди.

Шундай қилиб «Ҳавас-98» теннис мусобақасининг Фарғонадаги учрашувлари ниҳоясига етди. Ғолиблар 7-8 май кунлари Тошкентда ўтказиладиган республика миқёсидаги баҳсларда иштирок этадилар.

Набижон СОБИР,
«Халқ сўзи» мухбири.

Дил изҳори

САКСОНГА КИРГАН «ЙИГИТ»

Ўйлаб қарасам, Назармат ака билан ишлаганимизга ўттиз беш йил бўпти. Назармат ака «Тошкент ҳақиқати» газетаси адабиёт ва санъат бўлимининг мудири, мен у кишининг қўлида адабий ходим эдим. Сабаби тирикчилик: ишлашим керак эди. Ярим кун ишлайман, ярим кун дарсга бораман. Ўшанда устозларим нақадар бағрикенглик қилганини асло унутмайман. «Ҳой, сен нега уч-тўрт соат ишлаб жўнаб кетасан», деб бирон марта дашном беришмаган... Назармат ака илк машқларимнинг газетада чиқишига ҳамиша раҳнамолик қилган.

Ўзбек адабиётида Назармат аканинг ўзига хос муносиб ўрни бор. Унинг шеър ва қўшиқлари, достон ва насрий асарлари минглаб китобхонларни ҳаяжонга солган. Менимча, шоир шеъриятида қандайдир осойишта оҳанг бор. Ҳаётнинг пасти баландини кўравериб, кўзи пишиб кетган одамнинг осойишта оҳанги... Ва бунинг ўз сабаблари бор...

Бундан бир неча йил аввал Назармат ака даҳшатли бир воқеани айтиб берган эди. Уруш авжи қизиган пайт. Бир қанча танкни душманга қарши жангга ташлаш керак. Бунинг учун уларни ўрмоннинг нариги томонига олиб ўтиш лозим. Албатта, танкларни катта йўлдан олиб ўтса ҳам бўлади. Бироқ унда фашистлар уларни кўриб қолади. Шунинг учун ўрмон оралаб ўтган маъқул. Лекин душман ўрмонни миналаштириб ташлаган... Шунда «доно командирлар»дан бири «оддий» ва «ақлли» усулни ўйлаб топади: бир аскар ўрмон оралаб югуриб кетаверади. Кетидан эса танклар боради. Аскар портлаб кетса, демак, мина бор. Портламаса, кетидан бораверишмумкин. Аскар ўлади-ку, дейсизми? Нима қипти? Битта аскар ўлгани билан осмон узилиб ерга тушармиди? Танк портласа чатоқ! Шундай қилиб аскар шўрлик Худога минг тавалло қилиб, танкларни мина тўла ўрмондан олиб ўтади. Бир эмас, икки марта! Бу аскар Назармат эди! Ўшанда «шу воқеани нега ёзмайсиз, ахир бу уруш деган палакат энг жирканч, энг одамхўр нарса эканини кўрсатадиган асар бўлади-ку», десам, Назармат ака, «бунақа гапларни ёзиб бўладими, укажон» деб хўрсинган эди... Начора, бизга уруш қаҳрамонликка ундовчи яхши нарса, деб ўргатган эдилар...

Шоир ва носир Назармат асарларидаги бир қадар осойишта ва маъюс оҳанг эҳтимол ҳаётнинг мана шундай машаққатларини кўрганидадир...

Назармат ака саксон ёшга чиқди. Эҳтимол буниси бандаси кўрган машаққатлар эвазига Оллоҳнинг унга кўрсатган меҳридандир... Устозимга узоқ умр, китобхон қалбидан жой оладиган янгидан-янги асарлар яратишида куч-қувват тилайман.

Ўткир ҲОШИМОВ,
Ўзбекистон халқ ёзувчиси.

ХЎЖАНД ГЎЗАЛИ

Сир бўйида боғда кўрдим барнони,
Бир иффатли дилбар, гули раънони,
Ақлим олди ҳусни, ундай гўзални,
Кўрмаганман кезиб бутун дунёни.

Сўрсам, деди: «ман дўхтари Хўжанди»,
Дедим: «Гулсан, ошиқларнинг
дилбанди»,
Бу сўзимдан кулиб боқди дилрабо,
Сўнг деди у: «ман бир
дилнинг пайванди».

У кетди-ю, кўрмоқ армон этарман,
Гул ҳуснига дилни посбон этарман,
Сир соҳилин энди макон этарман,
Машраб каби ишқни достон этарман.

Хўжанд гули, туғён эрур муҳаббат,
Сарҳади йўқ уммон эрур муҳаббат,
Гўзал олам барносисан, дилбандим,
Назарматнинг навосисан, Хўжандим.

ТОНГ ОҲАНГЛАРИ

Кўрдим нимранг тонгда
баланд тоғлардан,
Қуёш боқиб ерга нурин
ёйганин,
Енгил ҳовур кўтарилиб
боғлардан,
Яшил япроқларнинг
нафас олганин.
Қушлар бир-бир учар
ошиёнидан,
Чўпон эл бойлигин қирга етаклар,
Ногоҳ қуён сакраб ўтар ёнидан,
Тулки унга йўлин тезлаб эмаклар,

Учқур жилғаларнинг олмос ранглари
Интилар водийга тошларни ўйнаб,
Таралар муаттар тонг оҳанглари,
Гўё олам мени қаршилар куйлаб.

АРЧАЛАР

Арчалар бош қўйган тоғдаги тошга,
Ел сўрар, киргансан сен неча ёшга,
Арчалар жилғага аста шивирлар,
У эса шўх ўйнаб елга билдирар,
Мен билан тенгдош у,
тоққа ҳам тенгдош,
Биз яшил заминга мангу бошу қош.

НАЗАРМАТ.

ДОНИШМАНДНИНГ УЧ НАСИҲАТИ

Маъруфжон ота Убайдуллаев савдо соҳасида 48 йил ишлаган инсон. Бу касбнинг пасту баландини кўп кўрди. Савдонинг сирларини сув қилиб ичиб юборган эрса-да, инсофу диёнатни унутмади.

— Савдода ҳалол ишлаганлар кам бўлмайди,— дея ишонч билан сўз бошлади отахон. — Магазинни илгарилари дўкон дейишган. Дўкон икки кон маъносини билдиради. Харидорнинг ҳақига хиёнат қилмаслик дўкондорнинг бурчи. Шу қоида бир марта бузилдими, тамом. Сотувчи нафснинг домига илинади. Гадой ҳам бир этикка киргунча, деб беҳуда айтмаганлар. Кўрган кунларингни унутма, деган мақол бор. Болалигим етимлик билан ўтган. Урушдан кейинги йиллар. Очарчилик. Бир тўграм нонга зорман. Ўша пайтларда Ғуломжон Йўлдошев деган магазинчи бўларди. Шу одамнинг уйида ишлаб кун кечирардим. Оёқ-қўлим чаққон эди. Мол-ҳолларига қарардим, фарзандларини кўтарардим. Яхши одам эди раҳматлик, «кўзи пишсин», деб ёнида олиб юрди. 1949 йилдан мустақил ишлай бошладим. Устозим менга оқ фотиҳа бераётиб, шундай дедилар:

— Агар савдонинг нонини ейман десанг, уч насиҳатга доимо амал қилгин.

Биринчиси, инсоф билан ишлагин.

Иккинчиси, қўл остингда ишлайдиган ёш-ялангларга ўз фарзандингдек муомала қил.

Учинчиси, бева-бечора, қўни-қўшниларга, ёрдамга муҳтож кишиларга кўмаклашиб юргин.

У кишининг гапларига амал қилиб, кам бўлмадим. Қут-барака ҳалолликда, меҳнатда.

Аянгиз Эътиборхон машҳур пиллакор. 1993 йилда Президентимиз фахрий ёрлиқ билан тақдирлаган. Ҳар йили 4-5 қути ипак қурти боқиб, 500 килодан ошириб пилла берамиз. Беш ўғил, беш қизни тарбиялаб вояга етказдик. Ҳозир 40 невара, 6 эварамиз бор.

Суягимиз меҳнатда қотган. Ҳозир ҳам олма пиш, оғзимга туш, деб ўтирганимиз йўқ. Мустақиллик бўлиб, кўкрагимизга шамол теккач, бир ғайратимга ўн ғайрат қўшилди. Жамоа хўжалигидан ер олиб деҳқончилик қилдим. Бир гектар ерда боғ яратиб, болаларга ёзги боғча қуриб бердим. Ҳозир у ерда 40га яқин бола тарбияланмоқда. Ўтган йили невараларим билан 12 гектар ер олдим. 8 гектарга буғдой экиб, 42 тонна ғалла етиштирдик. 4 гектарга пахта эккандик, 52 центнердан ҳосил олдик. Бу фақат дастромадгина эмас. Шунча неварани тарбиялайман, меҳнатга ўргатаман.

Энди бу ёғини эшит. Вилоятда энг намунали хонадон танлови эълон қилинган эди. Шунга бизнинг оила муносиб деб топилибди. 20 минг сўм мукофот билан тақдирлашди. Фахрланмай, қувонмай бўладими, болам. Яна сенга айтсам, 12 сотих жойни ковлатиб, ҳовуз қилдим. Бир балиқчилик билан шуғулланай дедим-да. Ҳозирча чакки эмас. Фақат тагини сал чуқуррок олибмиз. Бу чол бунча тиниб-тинчимас экан, деб ўйлама. Бизнинг ҳаракат , ёшларга ибрат. Бекордан Худо безор. Ҳозир кампирни олиб Чимён санаторийсида дам олаяпман. Меҳнат қилган одам дам олишни ҳам билиши керак.

Хўш, шогирдларингиз борми, деб сўрайсан-да. Ҳа, «мевамиз» сероб. Шулардан 160 нафари ҳозир савдо соҳасида. Устозимнинг насиҳатини уларнинг ҳам қулоғига қуйганман. Ишонмаяпсан-а, мана уларнинг ҳам суратини олволганман. Соғинганда кўриб тураман. Куласана, мухбир болам. Шогирд ҳам ўз фарзандингдек. Соғинмай бўладими?

Ҳа, айтгандай, Марҳаматга юз минг туп терак кўчати етказиб бераман деб аҳд қилиб қўйганман. Терак энг керакли дарахт. Ҳозир ҳисоб-китобим бўйича 40 мингга етди. Худо умр берса бу сўзимнинг ҳам устидан чиқаман.

Маъруфжон ота нақ хазинанинг ўзи. Нима ҳақда сўраманг, йўл-йўриқ кўрсатадилар. У киши каби қариялар оиланинг файзи, қут-бараkаси. У киши билан хайрлашдиму нуроний чеҳраси кўз олдимдан кетмади.

Абдураҳмон ЖЎРА.

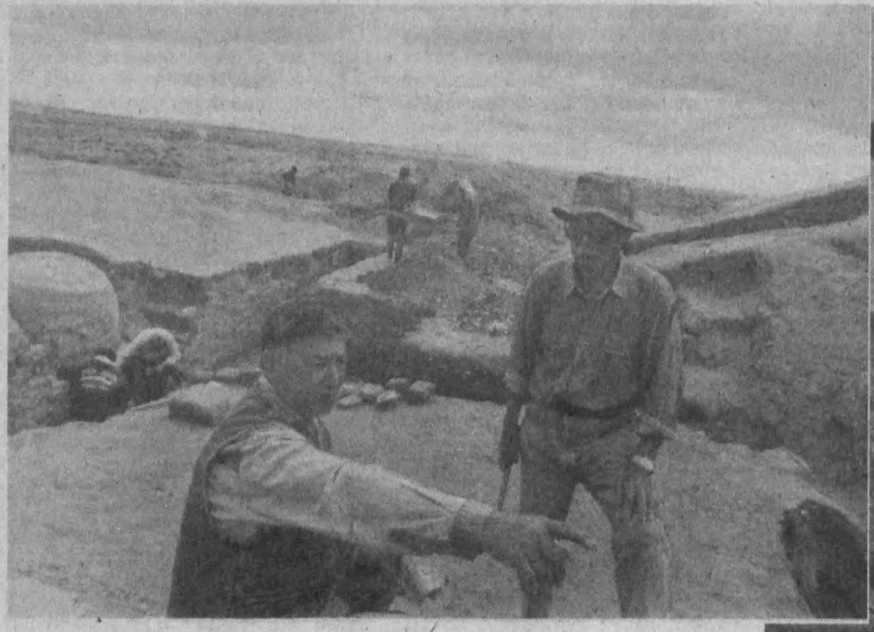

Кўҳна Термиздаги буддавийлик маркази бўлмиш Қоратепа ёдгорлиги мамлакатимиздан ташқарида ҳам илм аҳлига яхши маълум. Ҳозир бу ерда ўзбек-япон археологик экспедицияси қазишмалар олиб бормоқда. Ушбу қазишмалар натижасида тепаликдан Марказий Осиёда энг маҳобатли бўлган ва милоднинг 3-4 асрларига оид буддавийлик иншооти — ступа ҳамда лой, ганч ва оқ мармартошдан ясалган бадиий баркамол Будда ҳайкалчалари, шунингдек, ибодатхона деворларига чизилган ноёб суратлар топилди. Улар ота-боболаримизнинг юксак меъморий маҳорати, нозик дид ва бой маънавиятга эга инсонлар бўлганлигидан далолат беради.

СУРАТЛАРДА: тарих фанлари номзоди, археолог Баҳодир Турғунов ва профессор Кюдзо Като иш устида; япониялик археолог Кендзо Кавасаки—Тошкент санъатшунослик институтининг аспиранти. У айни пайтда Қоратепада олиб борилаётган қазишмаларда фаол иштирок этмоқда; Қоратепадан топилган Будда ҳайкали.

И. ХЎЖАЕВ (ЎзА) олган суратлар.

ОБ-ҲАВО

Гидрометеорология Бош бошқармасининг хабар қилишича, 5 майда республикамизнинг барча ҳудудларида ёғингарчилик бўлмайди. Қорақалпоғистон Республикаси, Хоразм, Бухоро ва Навоий вилоятларида ҳаво булутли бўлиши кутилади, кечаси 6-11, кундузи 22-27 даража иссиқ бўлади.

Самарқанд, Жиззах, Сирдарё ва Тошкент вилоятларида ҳаво булутли бўлади, кечаси 5-10, кундузи 20-25 даража иссиқ бўлади. Пойтахт вилоятларининг тоғли туманларида кечаси 0-5, кундузи 10-15 даража иссиқ бўлади.

Қашқадарё ва Сурхондарё вилоятларида ҳаво ўзгариб туради, кечаси 8-13, кундузи 21-26 даража иссиқ бўлади.

Фарғона водийсидаги вилоятларда ҳаво ўзгариб туради, кечаси 5-10, кундузи 18-23 даража иссиқ бўлади.

Тошкентда ҳаво булутли бўлади, кечаси 7-9, кундузи 22-24 даража иссиқ бўлади.

ҚИЛМИШ-ҚИДИРМИШ

ЎЧ

Турмушда нималар бўлмайди дейсиз. Бир кун завқли ўтса, бошқа кун бошқачароқ. Маъмуранинг ҳаётида ҳам ана шундай қувончли ва ташвишли кунлар кўп ўтди. Кўз очиб кўрган ёстиқдошидан уч бола билан ажрашди. Болаларни оқ ювиб, оқ тараб, егизиб-ичгизишни ўзи бўладими?

Умр шу тариқа оқиб борарди. Маъмуранинг қадди букилиб, юзларига ажин тушиб, ундан навқирон ёшлиги йироқлашмоқда. Хаёлга чўмаркан, «бу дунёга келиб нимани кўрдим? Ғам-ташвишдан бошим чиқмай ўтиб кетаманми. Кел, мен ҳам бир ўйнаб кулай», дея турли хаёлларга борарди..

Шундай кезларда Музаффар исмли бир йигитни учратиб қолди. У билан тил топишиб никоҳсиз, ҳеч қаердан рўйхатдан ўтмасдан ноқонуний яшай бошлади. Бу ҳаёт ҳам унга бахт олиб келмади.

Хуллас, дунё ташвишлари, ноўрин ҳақоратлар авжига чиқди. Бир томондан болалар қайғуси. Кун сайин асабийлашиб борарди. Шайтон уни йўлдан уриб, қулоғи тагида шивирлагандай туйиларди: «Ўзингни йўқ қил, ҳаётнинг ташвишидан қутуласан». Ниҳоят, дори ичиб ўзини заҳарлади... Шифокорлар жонини сақлаб қолди. Шу орада Содиқ деган киши билан танишди.

Улар тез-тез учрашиб туришадиган бўлишди. Содиқ Маъмурага қуюқ-қуюқ ваъдаларни берар, дунёда нимани ки хоҳласа шуни муҳайё қилишини армонсиз такрорларди. Охири Маъмура Содиққа турмушга чиқишга розилик берди. Тўй ҳам ўтди. Куёв келиннинг уйига келиб яшай бошлади. Олдинига ширин ҳаёт кечирдилар. Бундан хабар топган олдинги эри Музаффар уларнинг уйига келди. У рашк ўтида ёнаркан куёвни чақириб жанжал чиқарди. Содиқ ҳам бўш келмади. Музаффарни дўппослай кетди. Одамлар иккисини ажратиб қўйишди.

Шу воқеа сабаб Содиқ тез-тез ичиб келадиган, жанжаллашиб хотини ва болаларини қўпол сўзлар билан ҳақорат қиладиган одат чиқарди. Эр-хотиннинг ўртасидаги меҳр риштаси узила борди. Берилган қуюқ ваъдалардан асар ҳам қолмади.

Воқеа юз берган куни ҳам у ширакайф уйга кириб келиб, Маъмурадан ароққа пул беришини талаб қилди. Дўкондан бориб иккита ароқ олиб келди. Кетма-кет уч-тўрт пиёла ичиб, ғирт маст бўлди. Оёғида зўрға турарди. Ўзича нималарнидир минғиллаб, бўйи етган ўгай қизининг ётоқхонасига кирди. Қиз қўрққанидан чинқирди. Маъмура қизининг овозини эшитиб хонага югурди. У эрининг қилаётган ишини кўриб жон талвасасида унга ёпишди. Маҳфуза бўлса ўгай отанинг қўлидан ситилиб қочди. Шундан сўнг аёлнинг эрига нисбатан нафрати ортди. Кечагина меҳрга тўла кўзларда бугун ғазаб ўти чақнади. Қанчалик афсусланмасин, барибир алданди. Ҳаммасига чидаб келаётганди. Аммо бу қилиғини қандай кечиради? Эрта бир кун бу ҳолат қайтарилмаслигига ким кафолат беради? Инсонлик қиёфасини йўқотган бу одам билан бир уйда яшаш мумкинми, ахир. Кўчага чиқариб ҳайдай деса, маҳалла-кўй, дўст-душман бор. Бўлиб ўтган воқеани айтишга эса орномус йўл қўймайди. Бунинг устига «ўзи пиширган ош». Додини кимга айтсин?..

Ўйлашга, ўзини босиб олишга ҳар қанча ҳаракат қилмасин, қўлидан келмади. «Тўнғиз» ҳеч нарса бўлмагандай, қўшни хонада бемалол хуррак отарди. Шу ҳолатда у аёлнинг кўзига бало-қазодай бўлиб кўринди. Ич-ичидан отилиб келаётган ғазаб туғёнини жиловлашга кучи етмади ...

Вужудини титроқ босди. Аллақандай ёввойи куч пайдо бўлди билагида. «Ўлдираман, — деди овози қалтираб. Якка-ю ёлғиз қизимни унга хўрлатиб қўймайман. Бу сурбет ҳайдаган билан кетмайди. Кетса ҳам уйимни хонавайрон этиб кетади. Яхшиси уни гумдон қилган маъқул». Шу ҳолатда шкафнинг устидаги гантелни қўлига олди. Эр бу ғазабдан бехабар. Маст ҳолатда ухлаб ётарди. Жаҳолат ботқоғига ботган Маъмура қўлидаги гантел билан эрининг бошига туширди. Кетма-кет тушираверди. Боши, юзи, кўкраги, хуллас, ҳеч жойи қолмади. Содиқ бўлса биринчи зарбаданоқ бандаликни бажо келтириб бўлган эди. Қўли қонга ботган аёл бироздан сўнг ўзига келди. Саросимага тушиб, мурдани йўқ қилишни ўйлади. Сўнгра уни оқ матога ўради-да, ташқарига, уйнинг орқасидаги катта йўлга чиқди. Такси тўхтатиб, эшиги олдига келтирди. Ўзи «юк»ни орқа багажга жойлади. Сўнг шофёрга Охунбобоев жамоа хўжалиги, 3-ширкатлар бўлими томонни кўрсатиб, ўша ёққа юришини айтди. Ҳайдовчи кўзлари бежо бу аёлнинг ҳаракатидан хавфланди.

— Ортган нарсангиз нима ўзи? — дея сўради.

— Ўлик,— дея жавоб берди аёл бепарвогина.

Эсанкираб қолган ҳайдовчи машинани тўхтатди ва милицияга боришини айтди. Шунда аёл ҳайдовчига ялина бошлади.

— Агар милицияга хабар бермасангиз юз минг сўм бераман.

Ҳаммаси хамирдан қил суғургандай бўлди...

Қўқон шаҳар суд зали. Одамлар йиғилишган. Қора курсида аёл киши ўтирарди. Унинг мунгли кўзлари атрофдагиларга жавдираб, умид билан қарайди. Ҳукм ўқилди. Судланувчи Маъмура Рўзиқулова Ўзбекистон Республикаси Жиноят кодексининг 97-моддаси 2-қисми «В», «Ж» бандлари билан айбдор деб топилиб, ўн саккиз йилга озодликдан маҳрум этилди ...

Ҳеч бир жиноят беҳуда юз бермайди. Ушбу оила фожеасининг биринчи сабаби ичкиликбозлик бўлса, иккинчиси Маъмуранинг иродасизлигидир. У ўз алами, қизи орияти учун ўч олмоқчи бўлди. Лекин...

Ушбу фожеа бизни доимо ҳаёт чигалликларига, муаммоларига сергаклик билан қарашга, бундай иллатлар томирига қонуний тарзда болта уришга даъват этади.

Ғуломжон НАЗАРОВ,
Ўзбекистон Республикаси Бош Прокурори ҳузуридаги алоҳида муҳим ишлар бўйича катта терговчи.

ОГОҲ БЎЛИНГ!

Хавфли геологик жараёнларни кузатиш давлат хизмати маълумот беради:

Ўтган ҳафтада бўлиб ўтган кучли ёмғир ёғиши ва унинг натижасида дарёлар ва сойларда ўтган сел оқими кўчкиларнинг тезлашувига олиб келди.

Тошкент вилоятининг Оҳангарон ва Паркент, Наманган вилоятининг Поп, Қашқадарё вилоятининг Шаҳрисабз, Қамаши, Деҳқонобод, Сурхондарё вилоятининг Узун, Сариосиё, Навоий вилоятининг Хатирчи туманларида ва Самарқанд шаҳрида тоғли ерларнинг тик қиялик ва автомобиль йўллари ёқасида, дарё ва сой қирғоқларида кўчкилар бўлди.

Май ойида эса юқорида айтиб ўтилган туманларда ер ости сувларнинг кўтарилиши ва кучли ёмғир ёғиши натижасида кўчкилар давом этиши кутилади.

Шунингдек, Фарғона, Самарқанд, Жиззах вилоятларининг адир ерларида экин ерларининг суғорилиши натижасида ҳам кўчки хавфи туғилиши мумкин.

Ҳурматли акционер!

ХИФ «Даромад Плюс» Кузатув кенгаши сизга шуни маълум қиладики, акционерлар умумий йиғилиши 1998 йил 6 июнь куни соат 11-00 да «Алпомиш» спорт саройи биносида ўтказилади. Манзил: Тошкент шаҳри, Беруний майдони, «Алпомиш» спорт саройи биноси.

Кун тартиби:

1.Устав фондининг камайтирилиши.
2.Устав фондининг камайиши муносабати билан Уставга киритиладиган ўзгартириш ва қўшимчаларни тасдиқлаш.
3.Кузатув кенгаши аъзоларини сайлаш.
4.ХИФнинг Бошқарувчи компания билан тузилган шартномасини тасдиқлаш.
5.ХИФнинг «ВАҚТ» миллий депозитарийси билан тузилган шартномасини тасдиқлаш.
6.Мустақил аудиторни тасдиқлаш.
7.ХИФнинг 1997 йил иш фаолияти натижалари бўйича ҳисобот.
8.ХИФнинг даромадини тақсимлаш.

Йиғилишда овоз бериш ҳуқуқига эга бўлган акционерлар рўйхати 1998 йил 6 май ҳолати бўйича тузилади. Акционерларни (ишонч қоғозига эга бўлган вакилларни) рўйхатга олиш 1998 йил 6 июнь куни соат 9-00 дан 11-00 гача «Алпомиш» спорт саройида амалга оширилади.

Кузатув кенгаши қуйидаги манзил бўйича жойлашган: Тошкент шаҳри, Бухоро кўчаси 10-уй, 1 қават 18-хона, Республика биржа маркази.

Телефон: 132-07-46, ички: 300.

Ўзбекистон Республикаси Фанлар академияси асосий кутубхонасининг жамоаси кутубхона директори Н.Г. Умаровга қизи

Гўзал ҒАФУРОВАнинг

бевақт вафот этганлиги муносабати билан чуқур ҳамдардлик билдиради.

Биринчи Тошкент Давлат Тиббиёт институти ректорлиги, клиникаси, жамоат ташкилотлари ва институтнинг шифохона доришунослиги кафедраси жамоаси шу кафедра доценти, тиббиёт фанлари номзоди Шавкат Муртазоевич Музрабековга отаси

Муртазо МУЗРАБЕКОВнинг

вафот этганлиги муносабати билан таъзия изҳор этади.

Тошкент Молия институти жамоаси «Ўзбекистон тарихи» кафедрасининг профессори, иқтисод фанлари доктори Абдумуталиб Мамажоновга рафиқаси

Сора ая ВАЛИЖОН қизининг

вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия изҳор қилади.

«ХАЛҚ СЎЗИ» «НАРОДНОЕ СЛОВО»

Бош муҳаррир
Аббосхон УСМОНОВ

МУАССИСЛАР:
Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Кенгаши ва Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси

БЎЛИМЛАР:
Парламент 133-57-34;
Ҳуқуқ ва қонунчилик 136-07-94;
Иқтисодиёт 136-36-65;
Қишлоқ хўжалиги 136-37-85
Маънавият 136-35-60, 132-10-65;
Хатлар 136-29-89, 133-07-48;
Фан, туризм, спорт ва ҳарбий ватанпарварлик 132-12-08;
Халқаро ҳаёт 132-11-15;
Котибият 133-10-28;
Эълонлар 136-09-25.

Рўйхатдан ўтиш тартиби № 0001
Буюртма Г — 019, 35059 нусхада босилди, ҳажми — 2 табоқ. Офсет усулида босилган.
Қоғоз бичими А—2
Газета IBM компьютерида терилди ва оператор Сергей ЛУКИН томонидан саҳифаланди.
Таҳририятда ҳажми 5 қоғоздан зиёд материаллар қабул қилинмайди.

МАНЗИЛИМИЗ:
700000, ГСП,
Тошкент шаҳри,
Матбуотчилар кўчаси, 32-уй.

Навбатчи муҳаррир — Н. Жалил.
Навбатчи — Қ. Норқобил.
Мусаҳҳиҳ — Ф. Усмонов.

«Шарқ» нашриёт-матбаа концерни босмахонаси. Корхона манзили: «Буюк Турон» кўчаси, 41.
Босишга топшириш вақти—21.00 *Босишга топширилди: 23.35* 1 2 3 4 5 6